

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ - TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Hospodářská politika ve Velké Británii v období finanční a ekonomické krize

Economic Policy of Great Britain in Period of Financial and Economic Crisis

Student: Jiří Herber

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Jiří Herber**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Specializace: 00 Eurospráva
Téma: **Hospodářská politika ve Velké Británii v období finanční a ekonomické krize**
Economic Policy of Great Britain in Period of Financial and Economic Crisis

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Hospodářská politika jako vědní disciplína
 3. Světová finanční krize a její dopad na britskou ekonomiku
 4. Analýza hospodářské politiky britské vlády a centrální banky v letech 2008-2010 a zhodnocení její účinnosti
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 296 s. ISBN 978-80-247-3583-2.
- KRUGMAN, Paul. *Návrat ekonomické krize*. Praha: Vyšehrad, 2009. 168 s. ISBN 978-80-7021-984-3.
- TOMEŠ, Zdeněk et al. *Hospodářská politika: 1900-2007*. Praha: C. H. Beck, 2008. 262 s. ISBN 978-80-7400-002-7.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012



prof. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry



prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 11. května 2012

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Jiří Herber', written over a horizontal dotted line.

Jiří Herber

Poděkování

Rád bych poděkoval všem, kteří mi byli při psaní této bakalářské práce nápomocni. Tímto bych rád poděkoval především paní doc. Ing. Lence Fojtíkové, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce, za cenné rady při jejím zpracování.

Poděkování patří také mé rodině za vytvoření optimálních podmínek a podporu během celého bakalářského studia.

OBSAH

1	Úvod.....	4
2	Hospodářská politika jako vědní disciplína.....	6
2.1	Základní oblasti hospodářské politiky	8
2.1.1	Fiskální politika.....	8
2.1.2	Monetární politika	9
2.2	Cíle hospodářské politiky	9
2.3	Nositelé hospodářské politiky	12
2.3.1	Sféry hospodářsko-politického rozhodování.....	13
2.4	Nástroje hospodářské politiky	14
2.4.1	Vztahy mezi nástroji a cíli.....	15
2.5	Shrnutí	16
3	Světová finanční krize a její dopad na britskou ekonomiku	17
3.1	Počátek světové finanční a následné ekonomické krize	20
3.2	Průběh a dopady světové finanční (ekonomické) krize na britskou ekonomiku	25
3.2.1	Ekonomická charakteristika Velké Británie	26
3.2.2	Struktura britské ekonomiky	26
3.2.3	Charakteristika makroekonomických veličin	32
3.3	Shrnutí	36
4	Analýza hospodářské politiky britské vlády a centrální banky v letech 2008-2010 a zhodnocení její účinnosti	37
4.1	Nositelé hospodářské politiky – charakteristika britské vlády a centrální banky.....	38
4.2	Vládní a ostatní protikrizová opatření	40
4.2.1	Opatření na podporu zaměstnanosti	41
4.2.2	Akční plán britské vlády „Real Help for Communities“	42
4.2.3	Dopad protikrizových opatření na britskou ekonomiku.....	43
4.3	Ekonomický vývoj a hospodářská politika současné britské vlády	43
4.4	Vývoj makroekonomických ukazatelů za rok 2011	45
4.5	Shrnutí	47
5	Závěr.....	48
	Seznam použité literatury.....	50
	Seznam zkratk	56
	Seznam tabulek a grafů	
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	

1 Úvod

Hospodářská politika je nedílnou součástí každého státu a díky účinnosti jednotlivých nástrojů této politiky, je dosahováno celkového ekonomického rozvoje. Nejedná se pouze o teoretickou disciplínu, ze které stát vychází při řešení problémů, ale také je to vlastní přístup státu k ekonomice.

Bakalářská práce se zaměřuje na hospodářskou politiku ve Velké Británii v období finanční a ekonomické krize. Oficiálním názvem země je Spojené království Velké Británie a Severního Irska. V práci jsou užívány zkrácené názvy jako Spojené království, Británie nebo Velká Británie.

Hlavním cílem práce je nastínit hospodářskou politiku jako vědní disciplínu a její praktický vývoj v podmínkách Velké Británie v době světové finanční a ekonomické krize z období 2008 - 2009. Práce se skládá ze tří tématicky zaměřených kapitol.

První kapitola přibližuje obecnou teorii hospodářské politiky a vysvětluje základní pojmy. Popisuje jednotlivé části hospodářské politiky, jako je obecné vymezení pojmu hospodářská politika, základní oblasti, nositele a nástroje, díky kterým je dosahováno hlavních hospodářských cílů. V rámci cílů je vysvětlen i magický čtyřúhelník, který slouží k zjištění účinnosti hospodářské politiky.

Náplní druhé tématické kapitoly je přiblížení světové finanční a ekonomické krize z období 2008 - 2009. Krize doprovázejí lidskou společnost již velmi dlouhou dobu. Každá krize je něčím specifická ať již se jedná o její původ, průběh či dopad. Je tedy velmi důležité dané krize popsat a následně se z jejich vývoje poučit do budoucna. Současná finanční a ekonomická krize začala v roce 2007 nejprve jako lokální hypotéční krize na americkém trhu, která se postupně přelila v létě 2008 do finanční krize a na podzim roku 2008 se stala i krizí reálné ekonomiky. V konečném důsledku se projevila v globálním měřítku zejména zpomalením růstu ekonomiky a mezd, zvýšením nezaměstnanosti, ale i zpomalením růstu cen. Druhá část kapitoly popisuje ekonomickou strukturu a charakteristiku Velké Británie a následné působení krize. Konec je věnován základním makroekonomickým veličinám.

Třetí kapitola ze začátku blíže charakterizuje obecné informace a následně politický systém země, ve kterém není možné opomenout britskou královnu. Dále bakalářská práce analyzuje vládu a centrální banku, jako nositelé hospodářské politiky, a jejich opatření proti vlivům již zmíněné krize, které ovšem mají dopad na vývoj britské ekonomiky. V poslední části kapitoly je znázorněn vývoj tří hlavních makroekonomických ukazatelů za rok 2011.

2 Hospodářská politika jako vědní disciplína

Samotný pojem hospodářská politika zahrnuje dvě samostatné oblasti: hospodářství a politiku. Mezi nimi je úzká vzájemná souvislost, kterou dokazuje dosavadní historie.

Můžeme ji chápat ve dvou rovinách, buď to jako teoretickou disciplínu, nebo praktickou činnost, která je realizována vládou a dalšími nositeli hospodářské politiky. Pokud definujeme hospodářskou politiku jako činnost, tak v tomto případě stát používá dané nástroje a své pravomoci k dosahování určitých předem vytyčených cílů a k ovlivnění ekonomického a sociálního rozvoje. [9]

Naopak teorie hospodářské politiky analyzuje situaci, ve které se musí vypořádat se vzniklými jevy (růst nezaměstnanosti, růst cen, zvyšování deficitu státního rozpočtu apod.). Můžeme tedy konstatovat, že teorie hospodářské politiky nemůže poskytnout národohospodářským aktérům žádné závazné návody na řešení konkrétní situace, ale dokáže jim poskytnout pouze potřebné informace. [9]

Hospodářskou politiku považujeme za mladou disciplínu. Jako věda se začala formovat ve 30. letech 20. století. Především od 70. let se její vývoj výrazně zrychlil. Základy byly položeny dvěma proudy: [13]

- anglo-americkým proudem, který inspiroval J. M. Keynes¹ – otec keynesiánství,
- kontinentálním proudem reprezentovaným W. Euckenem² a L. Erhardem³.

Anglo-americký proud

Tento proud chápeme hospodářskou politiku především jako krátkodobou konjunkturální politiku. Její cíle byly definovány především krátkodobě (plná zaměstnanost, stabilita měny, stabilita cen a další aspekty ekonomické rovnováhy). Nástroje odpovídají stejnému charakteru cílů (fiskální a monetární opatření). [13]

¹ John Maynard Keynes (1883-1946), byl ekonomem, profesorem na univerzitě v Cambridgi a guvernérem Bank of England. Je označován za jednoho z největších ekonomů 20. století. Distancoval se od klasické a neoklasické ekonomie, jeho kritika kvantitativní teorie peněz ho přivedla k návrhu důchodově-výdajového modelu, právě tento model se stal výchozím v pozdější teorii efektivní poptávky. Je považován za zakladatele keynesiánství a bývá označován jako „otec“ hospodářské politiky.

² Walter Eucken (1891-1950), ekonom, profesor ve Freiburgu, zakladatel tzv. Freiburské neoliberalistické školy. Autorem teorie „ideálních typů“, rozlišuje svobodné tržní hospodářství a centrálně řízené hospodářství. Reálně jde však o smíšenou podobu hospodářství.

³ Ludwig Erhard (1897-1977), byl ekonom, spolkový ministr hospodářství a spolkový kancléř. Významným ekonomem poválečného Německa, jeho idea sociálně-tržního hospodářství vedla k obrovskému boomu NSR, který je často označován za tzv. „hospodářský zázrak“.

Kontinentální proud

Vychází z představy hlavně západoněmeckých a švýcarských neoliberálů, že hospodářská politika je především systémotvorná činnost států. Tomu odpovídá povaha cílů, tedy vytvoření takového mechanismu fungování ekonomiky, které vyžaduje co nejméně vědomých přímých zásahů do jejího běžného chodu. Zdůrazňovány jsou hlavně ty nástroje, které mají obecnou a časově neomezenou platnost. [13], [15]

Koncepce hospodářské politiky

Jednotlivé teoretické koncepce udávají pouze rámcovou orientaci, jsou jakousi filozofií hospodářské politiky. Na těchto základech jsou potom určovány základní cíle sledované hospodářskou politikou, ale také nástroje, jimiž se má těchto cílů dosáhnout.

Rozlišujeme dvě základní teoretické koncepce:

- liberální,
- intervencionistická.

Liberální hospodářská politika

Tato koncepce je založena na přesvědčení, že samotný trh je schopen vyřešit všechny problémy a jakýkoliv „chybný“ vývoj ekonomiky je způsoben zásahy státu. Přílišné zásahy státu škodí, jedná se tedy o selhání vlády (časové zpoždění v rozhodování, nesoulad mezi ekonomickým a politickým cyklem apod.). V tomto případě je role státu zúžena na vnitřní a vnější bezpečnostní politiku, ochranu vlastnických práv a ochranu pravidel fungování trhu. [9]

Intervencionistická hospodářská politika

Jde o protiklad liberální koncepce, kdy je naopak považován zásah státu za potřebný, protože vycházíme z přesvědčení, že trh není schopen sám o sobě vyřešit všechny ekonomické problémy. Existuje mnoho oblastí, ve kterých trh selhává, a dochází k tzv. tržním selháním. [9]

2.1 Základní oblasti hospodářské politiky

- mikroekonomická,
- makroekonomická.

Mikroekonomická hospodářská politika

Tato oblast je zaměřena na trhy určitých statků a snaží se eliminovat tržní selhání. Zahrnuje strukturální, důchodovou a sociální politiku, tedy zaměřuje se na veřejný sektor a politiku ochrany hospodářské soutěže. [13]

Makroekonomická hospodářská politika

Jde o politiku zaměřenou na oblast zabezpečování základních ekonomických cílů společnosti. Tyto cíle jsou nejčastěji vyjádřeny magickým čtyřúhelníkem (viz. obrázek 2.1). Makroekonomická hospodářská politika je většinou nazývána politikou stabilizační, protože není zaměřena jen na celkový rozvoj ekonomiky, ale zejména na zachování relativní stability ekonomiky. Zde řadíme rozpočtovou (fiskální), měnovou (monetární), důchodovou a vnější hospodářskou politiku. [9], [13]

2.1.1 Fiskální politika

Fiskální (rozpočtová) politika je založena na přerozdělování prvotních důchodů (mezd, zisku, renty, úroků) pomocí státního rozpočtu, který je nejdůležitějším nástrojem. Předpokladem pro použití je existence tohoto rozpočtu. Využívají se obě strany rozpočtu a to jak strana příjmová (zejména daně), tak i výdajová (vládní výdaje). Nástroje fiskální politiky fungují jako vestavěné stabilizátory (působí v delším časovém horizontu a automaticky), ale také jako diskreční opatření (používají se jako okamžitá reakce na průběh hospodářského cyklu). [9]

Za vestavěné stabilizátory považujeme:

- progresivní daň z příjmu,
- mandatorní vládní výdaje,
- transferové platby (např. podpora v nezaměstnanosti).

Za diskreční opatření považujeme:

- zavedení nových daní,
- změnu daňových sazeb,
- změnu struktury a velikost vládních výdajů.

Pokud se nám výdajová stránka rozpočtu rovná stránce příjmové, hovoříme o vyrovnaném rozpočtu. V opačné situaci jde o deficitní (výdaje jsou vyšší než příjmy), či přebytkový (výdaje jsou menší než příjmy) rozpočet. [9]

2.1.2 Monetární politika

Monetární (měnová) politika je činností státu, která je zaměřena na kontrolu množství peněz v ekonomice. Je integrální součástí hospodářské politiky dané země. Nositelem této politiky je centrální banka a jejím cílem je dosažení stabilní a nízké inflace a stabilního devizového kurzu za použití různých nástrojů. [9]

Nástroje monetární politiky můžeme rozdělit na: [9]

- *přímé* (administrativní, selektivní a adresné). Kvůli své administrativní povaze úplně v souladu s tržním systémem. Výhodou těchto nástrojů je jejich výrazná účinnost na konkrétní bankovní subjekty,
- *nepřímé* (tržně orientované). Projevují se plošným dopadem na bankovní subjekty a jsou užívány častěji.

2.2 Cíle hospodářské politiky

V současné ekonomické teorii převládá pragmatický přístup k určení cílů hospodářské politiky. Cíle hospodářské politiky jsou determinovány především výsledkem střetu zájmů (často protichůdných) všech subjektů politického života - politických stran, podnikatelských svazů, odborových ústředí, státní administrativy atd.

K formování cílů hospodářské politiky přispívá výraznou měrou konkrétní vývoj ekonomické situace. Stanovení cílů hospodářské politiky je v každé zemi vysoce specifickou záležitostí, která závisí na politickém klimatu dané země.

Bez ohledu na možné odlišnosti v jednotlivých zemích lze říci, že ve všech vyspělých zemích jsou sledovány čtyři skupiny ekonomických problémů, které vyúsťují do čtyř základních cílů hospodářské politiky státu:

- vysoká a rostoucí úroveň reálného produktu,
- vysoká zaměstnanost a nízká nezaměstnanost,
- stabilní nebo mírně se zvyšující cenová hladina,
- ekonomické vztahy, které se vyznačují stabilním měnovým kursem a vyrovnanou obchodní bilancí se zahraničím.

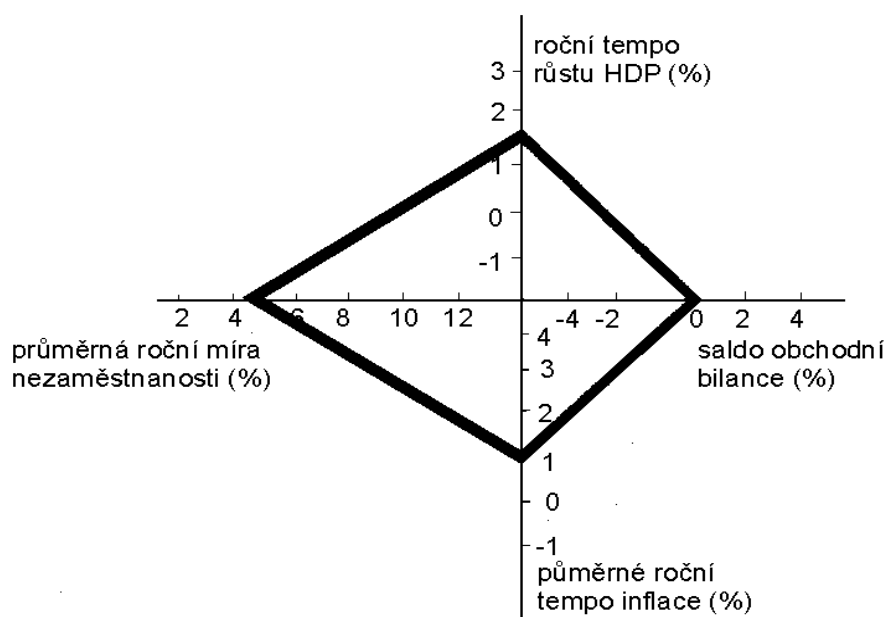
Funkční vazby mezi ekonomickými jevy (zaměstnaností, hospodářským růstem, cenovou hladinou a platební bilancí) jsou takové, že dosažené zlepšení v jedné oblasti lze realizovat často za cenu zhoršení výsledků v druhé oblasti.

Snahu po maximálním naplnění cílů hospodářské politiky lze pojímat pouze jako kompromis mezi větším naplněním jednoho cíle a menším naplněním jiného.

Který cíl bude momentálně v centru pozornosti hospodářské politiky, bude plně záviset na ekonomické a politické situaci v dané zemi, popřípadě na stupni naléhavosti zvolit konkrétní cíl za prvořadý.

Vzájemná konfliktnost cílů, obtížnost nalezení optimálního řešení vedla k vytvoření termínu **magický čtyřúhelník** (eventuálně dle počtu cílů n-úhelník). Jde o určitou grafickou pomůcku, která může být použita i k přibližnému srovnání jednotlivých hospodářských politik, protože čím je plocha n-úhelníku větší, tím úspěšnější je hospodářská politika. Pojem magického čtyřúhelníku vyjadřuje, že dosahování některých cílů je konfliktní, což platí především krátkodobě, z dlouhodobého hlediska je problematické o konfliktnosti cílů magického čtyřúhelníku hovořit. [6], [9], [13], [15]

Obrázek 2.1: Magický čtyřúhelník



Zdroj: Jurečka V., Janošiková I., a kol., 2004, vlastní zpracování

Cíle základní verze magického čtyřúhelníku hospodářské politiky můžeme doplnit o další cíle, jako jsou například: [13]

- cíle ekologické,
- cíle v oblasti strukturální adaptace ekonomiky na dlouhodobé trendy a požadavky vědecko-technického vývoje,
- cíle sociální, jejich prostřednictvím se na základě konsenzu přerozdělují prostředky společnosti mimo působnost tržní koordinace.

Cíle hospodářské politiky můžeme také vyjádřit následujícím obrázkem, ve kterém je shrnuta hierarchie cílů státu..

Obrázek 2.2: Hierarchie cílů HP



Zdroj: Urban L. a kol., 1994, vlastní zpracování

2.3 Nositelé hospodářské politiky

Nositeli hospodářské politiky označujeme ty subjekty, které se podílejí na procesu formulování hospodářské politiky, na její kontrole a provádění. Těmito procesy hospodářské politiky se zabývají státní i nestátní instituce, profesionální a specializované instituce, případně neformalizovaná skupina či jednotlivec, který hraje aktivní roli v tvorbě, provádění a kontrole hospodářské politiky. [13]

Tyto instituce mohou být tříděny do několika skupin. Jedná se o: [15]

- vládní instituce (vláda, ministerstva či jiné státní instituce, jako např. celní a daňové orgány, živnostenské úřady),
- emisní banku jako nositele měnové politiky,
- zákonodárné instituce (parlament),
- soudní instituce, jež zaručují vymahatelnost zákonem stanovených pravidel,
- instituce vytvářející tržní prostředí a dohlízející na jeho kvalitu (protimonopolní úřady),
- instituce protivážných sil či nositele vlivu, které sice nepatří k formální organizaci hospodářské politiky, ale přímo či nepřímo ji ovlivňují (odborníky, organizace zaměstnavatelů, politické strany apod.).

2.3.1 Sféry hospodářsko-politického rozhodování

Podle podílu na hospodářsko-politickém rozhodování je možné členit nositele hospodářské politiky do dvou sfér: [13], [15]

- decizní sféra,
- vlivová sféra.

Decizní sféra

Jedná se o nositele hospodářsko-politického rozhodování, kam můžeme zařadit instituce a osoby, které mají pravomoc rozhodnutí přijímat, prosazovat a vykonávat. Tato pravomoc je jim dána ze zákona. Za hlavní nositele této skupiny považujeme vládu, parlament a centrální banku (tvůrci hospodářské politiky).

Vlivová sféra

Tato sféra zahrnuje instituce a osoby, které mají možnost hospodářsko-politické rozhodování ovlivňovat, ale nemají výkonné a rozhodovací pravomoce. Patří sem politické strany, velké podniky, tisk, odbory apod.

Nositelé hospodářské politiky (vlivové či decizní sféry) jsou subjekty, které hrají roli v celém procesu hospodářské politiky. Můžeme jej rozdělit na: [15]

- proces formulování hospodářské politiky,
- proces provádění hospodářské politiky,
- proces kontroly.

Proces formulování hospodářské politiky

Považujeme ho za aktivní doménu mnoha subjektů a institucí. Jsou to hlavně politické strany, parlament, vláda, odborný státní aparát.

Proces kontroly

Tento proces představuje nezbytnou zpětnou vazbu, bez které se hospodářská politika neobejde, přičemž nejvyšší kontrolní mocí disponuje parlament.

2.4 Nástroje hospodářské politiky

Nástrojů hospodářské politiky je široká škála. Pod nástrojem hospodářské politiky rozumíme ekonomickou veličinu nebo ekonomicky relevantní veličinu, kterou mohou národohospodáři určit nebo měnit a působit tak na cílové proměnné. Pod pojmem ekonomická veličina si můžeme představit například daňovou sazbu, cenu. Ekonomicky relevantní veličinou pak například bankovní zákon, kartelový zákon apod. [15]

Hospodářská politika disponuje mnoha nástroji různého druhu. Kolik a jaké nástroje budou použity v konkrétní situaci, bude záviset na řadě činitelů. Hlavně záleží na cílech, které byly vytyčeny, na rozsahu odchylky od předpokládaného stavu, na postojích a na předpokládané reakci. [13]

Při třídění nástrojů hospodářské politiky můžeme uplatnit několik hledisek. Podle úrovně působení rozlišujeme nástroje na *makroekonomické* a *mikroekonomické*. Z hlediska charakteru vlivu je rozlišujeme na *přímé* a *nepřímé*. Oblastí působení rozlišujeme nástroje na *měnové* a *fiskální*. Poslední hledisko dělení je zaměřeno na způsob ovlivňování, které dělí nástroje na *globální* a *selektivní*. [13]

Dalším důležitým kritériem pro členění nástrojů hospodářské politiky je, jak daný nástroj působí na vývoj vztahů mezi účastníky trhu. Podle toho rozlišujeme: [13]

- nástroje systémotvorné (nástroje politiky řádu)
- nástroje běžné hospodářské politiky (nástroje politiky procesu)

Nástroje systémotvorné (nástroje politiky řádu)

Mění hlavní prvky ekonomického systému, způsob koordinace ekonomických aktivit a motivaci jednání ekonomických subjektů. Chápeme pod nimi pravidla chování pro nositele rozhodování, která mění systémové prvky. Jedná se kupř. o změnu systému regulovaných cen na systém tržně tvořených cen, o liberalizaci zahraničně-obchodních vztahů z původně centrálně řízeného zahraničního obchodu apod. [13], [15]

Nástroje běžné hospodářské politiky (nástroje politiky procesu)

Sice na chování ekonomických subjektů působí také, ale hlavní rysy hospodářského systému zůstávají zachovány a způsob koordinace hospodářských aktivit se nemění. Jako příklad můžeme uvést změnu úrokové sazby, která ovlivní sklon k úsporám a k investicím nebo změnu daňového zatížení, která působí na pracovní motivaci jednotlivců. [13], [15]

Důležitost tohoto rozdělení nástrojů je zřejmá ze dvou hledisek. Z hlediska jejich kvantifikovatelnosti vidíme, že zatímco nástroje běžné hospodářské politiky jsou relativně přesně určeny (např. výše zdanění, výše úrokové sazby apod.), a proto je také nazýváme nástroji kvantitativními, nástroje systémotvorné kvantifikovat nelze. Z toho důvodu je občas řadíme mezi nástroje kvalitativního charakteru. Ještě významnější je hledisko předvídatelnosti jejich dopadů: u nástrojů běžné hospodářské politiky jsme schopni poměrně přesně odhadnout důsledky prováděných změn a na základě toho sestavit i krátkodobou prognózu hospodářsko-politického vývoje. U systémotvorných nástrojů je předvídatelnost jejich dopadů do ekonomiky v podstatě nemožná, zásahy do koordinace hospodářského systému jsou natolik komplikované, že jejich důsledky lze jen velmi těžce předvídat.

2.4.1 Vztahy mezi nástroji a cíli

Podmínkou při výběru nástrojů k dosažení určitého daného cíle je požadavek jejich systémové konformity. Je nutné, aby v každém systému byly využívány pouze takové nástroje, které tomuto systému odpovídají, které jsou s tímto systémem v souladu a které ho v žádném případě nenarušují, např. v tržním systému by neměl být používán systém centrálně řízených cen a naopak v systému centrálně řízené ekonomiky by neměla být používána volná tvorba cen. [15]

Tento požadavek zformuloval W. Eucken a je znám jako *Euckenovo pravidlo*, které požaduje co největší stálost hospodářské politiky. Tím není myšlena strnulost a neměnnost hospodářsko-politického rozhodování, ale požadavek, aby hospodářsko-politická opatření státu byla z hlediska ekonomických subjektů předvídatelná a „průhledná“, aby vyvolávala jejich důvěru. Řečeno jinak – používané nástroje hospodářské politiky by měly být systémově konformní tak, aby odpovídaly hlavním zásadám hospodářského systému. [15]

Podle toho jaká opatření (a v jejich rámci i nástroje) jsou uplatněna, rozlišujeme: [15]

- systému odpovídající opatření, která působí zároveň se systémem,
- opatření systém narušující,
- systémově nutná opatření (právní ustanovení, rozdělení kompetencí atd.),
- opatření systém podporující,
- systém zhoršující opatření, která snižují funkčnost daného systému.

Volba nástrojů hospodářské politiky je jedno z nejdůležitějších hospodářsko-společenských rozhodnutí, proto je nutné si vždy uvědomit, jaký je vztah mezi konkrétními cíli a nástroji navzájem. K tomu je ovšem třeba znát nejen ekonomickou teorii, ale i výsledky a fakta soustavné analýzy dopadů používaných nástrojů. [15]

2.5 Shrnutí

Hospodářská politika se začala formovat jako samostatná vědní disciplína již ve 30. letech 20. století. Vymezení pojmu je celá řada. Zpravidla se uvádí, že hospodářská politika jako součást obecné politiky představuje činnost státu k ekonomice své země. Jde o činnost, která je zaměřená na prosazování hospodářských zájmů jednotlivců a skupin prostřednictvím nositelů hospodářské politiky (zejména vláda, centrální banka). Využívají určitých nástrojů a svěřených pravomocí k tomu, aby ovlivnili ekonomický a sociální vývoj. Z hlediska role státu se hospodářská politika vyvíjela dvěma hlavními směry, kterými jsou liberalismus a intervencionismus.

3 Světová finanční krize a její dopad na britskou ekonomiku

V odborné literatuře je finanční krize definována z různých hledisek, zde uvedu některé z nich:

Krizi lze definovat jako nebezpečný stav vývoje, který v rozhodné chvíli vyvrcholí a znemožní další řádné fungování v určité oblasti. Na krizi může navázat těžká situace a zmatek. [8]

Finanční krize „je nelineární rozvrat finančních trhů zvyšující problém informační asymetrie v důsledku výskytu nepříznivého výběru a morálního hazardu a projevující se poklesem alokační efektivnosti finančních trhů“. [12]

Krizi lze definovat jako nahromadění jevů znemožňujících řádné fungování určité oblasti. [5]

Mezinárodní měnový fond vysvětluje systematické finanční krize jako silné rozpady finančních trhů, které zamezují schopnosti efektivně fungovat, a tím mají nepříznivé efekty na reálnou ekonomiku dané země. Tyto finanční poruchy nemají vliv na ekonomickou aktivitu a platební mechanismus.

Je důležité porozumět pojmu finanční krize a sjednotit pohled na něj, aby tak bylo možno jednoznačně určit, zda krize nastala, či nikoliv. Tento problém se dá definovat na příkladu konkrétní studie. Jestliže studie uvádí např. dvacet krizových případů v daném časovém období, neznamená to dvacet případů, jež byly ve světě zaznamenány jako finanční krize, ale dvacet případů, které odpovídaly autorově definici. [1]

Při prostudování dostupné literatury nenajdeme jednotnou formulaci nebo vysvětlení termínu finanční krize. Krize jsou s námi již od počátku času a doprovázejí lidskou společnost, s globalizací planety se tento pojem stále častěji skloňuje a má rozsáhlejší dopady. Dříve se tento pojem používal spíše jako synonymum pro negativní vývoj v bankovníctví. S přelomem 20. a 30. let 20. století začaly bankovní krize ovlivňovat také vývoj reálné ekonomiky, a proto začali ekonomové tyto krize analyzovat, aby bylo možné ji pochopit a takto získané poznatky aplikovat při dalších podobných krizích.

Z věcného hlediska spolu veřejné finance a finanční krize velmi těsně souvisí. Jedná se o kritické situace, které vyžadují zásadní řešení. Teorie finančních krizí je daleko mladší disciplínou než teorie veřejných financí, která nastoupila prudký rozvoj v posledních dvaceti letech. [1]

Identifikace momentu vzniku krize

Pro identifikaci momentu vzniku krize je důležitým faktorem volba analyzovaného období.

Ve většině studií je okamžik vzniku krize definován jako překročení určité prahové hodnoty. Hodnota této hranice je odvozena od středních hodnot minulého vývoje.

Tradiční typologie finančních krizí

Krize je nedílnou součástí ekonomického vývoje každé společnosti, lze ji rozdělovat na dílčí krize, mezi které řadíme: [1]

- měnová krize,
- bankovní krize,
- úvěrová krize,
- systematická krize.

Měnová krize nastává při silném znehodnocení kurzu dané měny, hrozí především při fixaci směnného kurzu vůči jiné měně. Při potížích centrální banka udržuje pevný směnný kurz tak, že dochází k odčerpání devizových rezerv, zpravidla však dochází k devalvaci měny.

Bankovní krize souvisí především s nesolventností bank. Nastává při tzv. runu na banky⁴, označuje situaci znamenající úpadek banky, ale také situaci, kdy k úpadku nedojde díky zásahům vlády. Bankovní a měnová krize spolu úzce souvisí. [1]

Úvěrová krize je také někdy označovaná jako dluhová krize. Častým projevem úvěrové krize je neschopnost země splácet zahraniční dluh. Dělíme ji na externí a interní krizi. Při externí krizi nejsou schopné zadlužení soukromé firmy a banky splácet své dluhy u zahraničních subjektů. Při interní krizi se jedná o vnitřní předluženost celé ekonomiky, kdy podniky nejsou schopny splácet dluh u domácích subjektů, což často vede k zamrznutí úvěrového trhu (credit crunch). [1]

⁴ Run na banku je situace, kdy vkladatelé ztratí důvěru v banku, protože si myslí, že je nebo se brzy stane insolventní, a začnou hromadně vybírat svoje vklady. Run vyvolaný nesprávnými informacemi může vést k bankrotu i do té doby zdravé banky, protože banka s částečnými rezervami nikdy nemůže vyplatit všechny vklady. Jedná se o druh sebenaplňující předpovědi.

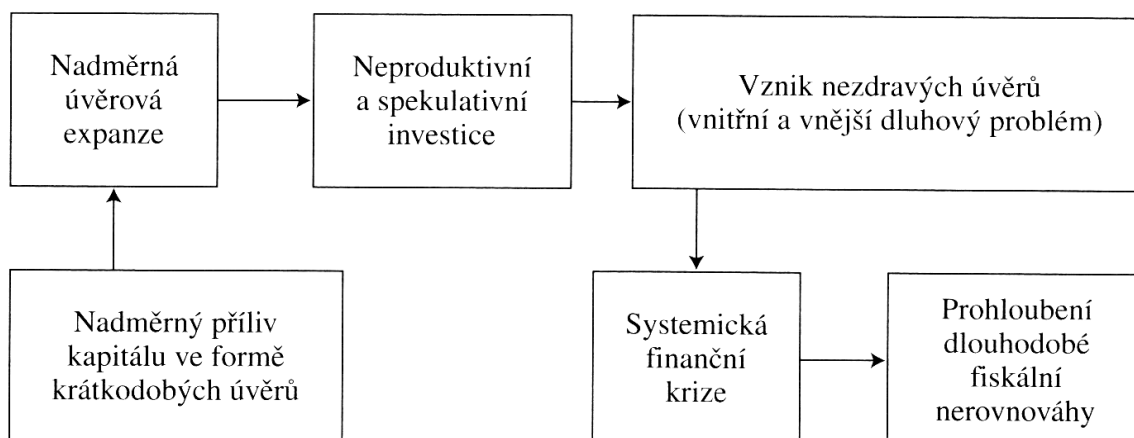
Systemická finanční krize je, když všechny výše definované krize (měnová, bankovní, dluhová) se v novějších finančních krizích prolínají, jsou stále zřetelnější snahy definovat obecnější pojem pro tyto dosud samostatně popisované typy krizí, a proto se začaly objevovat pojmy jako „full-fledged financial crisis“, dále pak „systemic financial crises“ nebo „general financial crisis“. V češtině se spíše používá pojem *systemická finanční krize*. [1]

Obrázek 3.1: Dluhový problém jako příčina vzniku systemické finanční krize



Zdroj: Dvořák, 2008, strana 213.

Obrázek 3.2: Nadměrná úvěrová expanze, dluhový problém jako hlavní příčina vzniku systemické krize



Zdroj: Dvořák, 2008, str. 219.

Odborníci se nejvíce zabývají analýzou nadměrné úvěrové expanze, protože ta bývá hlavní příčinou vzniku systemické krize. Při analýze úvěrové expanze jsou využívány úvahy rakouské školy vycházející z Wicksellových hypotéz. [1]

3.1 Počátek světové finanční a následné ekonomické krize

„Finanční krize je výsledkem nekompetentnosti na straně politiků a nepoctivosti na straně finančních institucí. Americký finanční systém selhal ve svých dvou klíčových druzích odpovědnosti: alokaci kapitálu a řízení rizika. Je smutné, že mnohé z nejhorších prvků finančního systému USA – toxické hypotéky a praktiky, které k nim vedly, byly rozšířeny do zbytku světa. To vše se dělo ve jménu inovace a jakákoli regulační iniciativa byla zavrhována s odůvodněním, že by inovaci ohrozila. Tak se inovovalo, ale nikoli způsobem, který by ekonomiku posílil. Nejlepší mozky v USA věnovaly svůj talent na obcházení standardů a regulací, zajišťujících efektivní chod a bezpečnost bankovního systému. Bohužel úspěšně a my všichni – majitelé domů, zaměstnanci, investoři, daňoví poplatníci – zato zaplatíme.“ [38]

S jistotou nelze určit, kdy tato krize přesně vznikla. První příznaky se objevují na přelomu let 2006-2007. Jako předvoj globální finanční krize se ukázalo zhroucení hypotečního trhu v USA. Po skončení dot-com bubble⁵ roku 2001 přistoupila vláda Spojených států k rapidnímu a rychlému snižování úrokových sazeb, což vedlo k velkému poklesu cen hypoték, a tudíž k navýšení počtu otevřených hypoték, především tzv. subprime⁶ hypoték. [16], [39]

Vše začalo prodejem hypotečních úvěrů nebonitním klientům. Problémy amerického hypotečního trhu se během několika měsíců přelily do amerického finančního trhu, aby vzápětí zaplavily celý svět. [3], [16], [45]

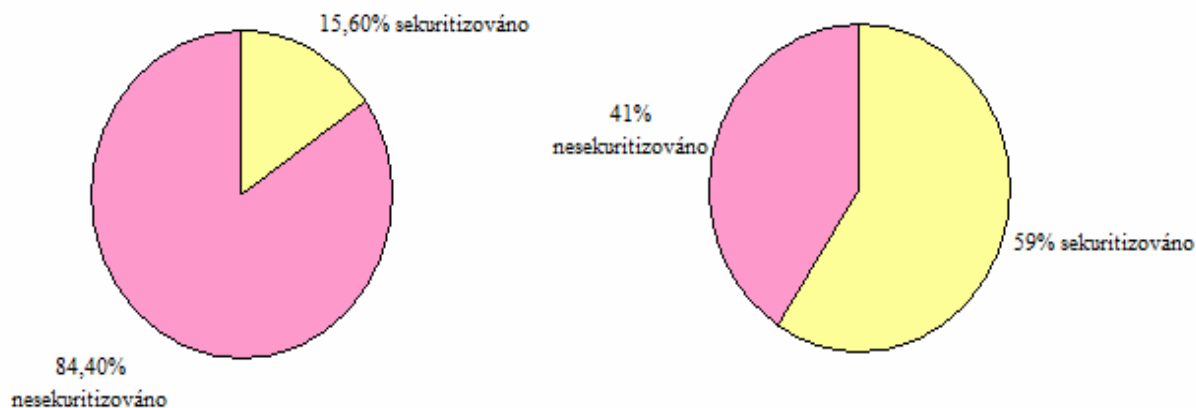
V této souvislosti můžeme hovořit o morálním hazardu, protože vláda tento typ hypoték podporovala, ačkoliv byly vysoce rizikové a dostávali je lidé, kteří by za normálních okolností hypotéku nezískali. Bankovní domy vědomě uzavíraly hypotéky s vysokým rizikem nesplacení a na hodnotu převyšující hodnotu nemovitosti; z části na základě předpokladu neustálého zvyšování růstu cen nemovitostí následkem snižování úrokových sazeb. [25]

⁵ Spekulativní bublina v internetové a počítačové oblasti

⁶ Jde o typ hypoték, které nechvalně proslavily Ameriku. Zjednodušeně řečeno se jedná o úvěry na sekundárním trhu - již jednou uzavřené úvěry, které byly znovu prodány za nízké ceny nebankovním společností.

Graf číslo 3.1 srovnává objemy hypotečních úvěrů mezi lety 1980 až 2008.

Graf 3.1: Objem hypotečních úvěrů v roce 1980 a 2. čtvrtletí roku 2008



Zdroj: Board of Governors of the Federal Reserve Systém, 2010

„První pravidlo centrálního bankovníctví“ zní: „Když jde loď ke dnu, centrální bankéři musí pumpovat do systému peníze o sto šest“. [4]

Současná světová finanční krize je nejhlubší poválečnou krizí. „Podle všech znaků se jedná o globální systemickou finanční krizi, jejíž příčinou je dluhový problém“. [1]

Světová finanční krize roku 2008 je důsledkem americké hypoteční krize. Burzy po celém světě zaznamenaly v září roku 2008 hluboký propad. 15. září zažila burza v New Yorku největší propad od 11. září 2001 (teroristický útok na World Trade Center). Spojené státy americké zažily 25. září největší bankrot ve svých dosavadních dějinách. Tento bankrot zavinil zhroucení největší americké spořitelny Washington Mutual. [16], [39]

Evropu krize zasáhla koncem září. Vláda Velké Británie znárodnila 29. září hypoteční banku Bradford & Bingley. Vlády ostatních zemí také zahájily nutná opatření. Benelux zachránil finanční ústav Fortis, vláda Islandu převzala kontrolu nad bankou Glitnir a vláda Německa se zaručila za úvěr pro banku Hypo Real Estate. O den později vláda Irska vydala neomezenou záruku na vklady v bankách a dluhy finančních ústavů, vlády Belgie a Francie zachránily banku Dexia. [16]

Bezprostřední příčinou spuštění krize bylo prasknutí nemovitostní bubliny v USA, která vrcholila v letech 2005-2006. Následovalo rychlé zvýšení výchozích sazeb amerických hypotečních úvěrů s proměnlivou úrokovou sazbou. Došlo k výraznému podražení splátek hypoték, kterých bylo v předchozím období sjednáno neadekvátní množství. Spousta lidí se nechala nalákat na nízké úrokové sazby v předešlých letech k hypotečním úvěrům, i když by

si za jiných okolností tak významné závazky nemohli dovolit. Tato situace vyvolala v USA obrovský boom ve stavění nových domů, který byl základem pro vznik nemovitostní bubliny. Nízké úrokové sazby nahrávaly do karet životnímu stylu na dluh, kdy byly bez větších obtíží poskytovány půjčky všeho druhu. Lehce získané prostředky vyvolaly rychle rostoucí spotřebu, přirozeně vytvářela tlak na růst cen nemovitostí, tento dlouhodobý a nadprůměrný růst však neodpovídal realitě tržního prostředí. Současně s růstem tohoto odvětví se začaly objevovat nové finanční instrumenty známé jako MBS⁷ nebo CDO⁸, které byly odvozené od hypotečních úvěrů a cen nemovitostí. Rostoucí trend těchto instrumentů umožňoval investorům vydělávat po celém světě na rychle se rozvíjejícím nemovitostním trhu. Mnoho finančních institucí do těchto instrumentů investovalo velkou část svých prostředků, aniž by byla zohledněna rizikovost takových aktiv. Pád cen nemovitostí zasáhl finanční instituce výraznými ztrátami. [3], [25], [45]

Dalším problémem snižování cen nemovitostí byla skutečnost, že vlastní domy měly nižší hodnotu než hypotéky s nimi spojené. Vysoké splátky hypotečních úvěrů způsobily platební neschopnost a ta se promítla i do ostatních odvětví. Celosvětové ztráty jsou odhadovány na bilion amerických dolarů.

Růst hodnoty typické americké nemovitosti mezi roky 1997 a 2006 činil 124%. Posledních dvacet let minulého tisíciletí se ceny domů pohybovaly kolem trojnásobku ročního příjmu domácností. V roce 2004 byl tento poměr (průměrná cena nemovitosti/průměrný roční příjem domácnosti) již 4 a v roce 2006 dokonce 4,6. To bylo příčinou zájmu investičních bank, které tak reagovaly na nabídku MBS a CDO. Tyto instrumenty se vyznačovaly dobrými známkami od ratingových agentur. Výsledkem bylo propojení nemovitostního a finančního trhu. Jako investiční aktiva byla hojně využívána i ve chvíli, kdy se přestaly splácet závazky z hypotečních úvěrů. Složitý řetězec transakcí s těmito instrumenty přesouval rizika s nimi spojená napříč celým světem a koncoví držitelé těchto aktiv potom utrpěli ztráty. [16], [45]

Jak již bylo řečeno, příčinou nadměrného zadlužování byla lákavě nízká úroková míra, která v letech 2000 až 2003 klesla z 6,5% na 1%. Toto opatření americké centrální banky mělo zmírnit dopady bubliny dotkomových společností a známého teroristického útoku v září 2001. Následný pokles úrokových měr byl způsoben rostoucím deficitem běžného účtu. Ben Bernanke situaci vysvětluje tím, že v letech 1996-2004 došlo ke zvýšení schodku amerického

⁷ Hypoteční zabezpečení (MBS) je cenný papír krytý aktivy, která představuje nárok na peněžní toky z hypotečních úvěrů přes proces známý jako sekuritizace.

⁸ CDO (anglicky Collateralized Debt Obligation, tj. zajištěná dluhová obligace) patří mezi moderní finanční a úvěrové deriváty. CDO je cenný papír emitovaný na základě podkladového aktiva, které je zdrojem výnosů plynoucích z držby CDO.

běžného účtu o 650 miliard amerických dolarů, tedy z 1,5 % na 5,8 % HDP. Princip rovnováhy platební bilance vyžadoval kompenzaci schodku běžného účtu přebytkem investičního účtu ve srovnatelné výši. Jinými slovy došlo k výraznému toku kapitálu směrem do Spojených států, aby mohly zaplatit svou nadměrnou spotřebu. Hlavními věřiteli USA se v této souvislosti stali rozvíjející se asijské ekonomiky a země vyvážející ropu. Reakcí americké centrální banky bylo v letech 2004-2006 zvýšení jednoletých a pětiletých úrokových sazeb, což přivedlo majitele nemovitostí do nezáviděníhodné situace. [10],

Ohodnocení rizika vypovídá také o požadované kompenzaci za rizika, která se investorům nabízí formou úročení nebo poplatků. Z různých důvodů nedokázal trh odpovídajícím způsobem změřit rizika spojená s novými instrumenty typu MBS a CDO a uvědomit si jejich vliv na stabilitu finančního systému. Nadhodnocení těchto instrumentů vedlo k masivním ztrátám, které dramaticky ovlivnily rozvahy bank po celém světě a dostaly je tak do situace, kdy museli operovat s minimálním kapitálem. Dalším příkladem je neporozumění oceňovacím modelům pro CDS⁹, které se například vymstilo pojišťovně AIG, která byla v roce 2008 podpořena 180 miliardami dolarů z peněz daňových poplatníků. Často zmiňovaným problémem je nepřehlednost a složitost aktiv, jež stály za vznikem globální hospodářské krize. Je však nutné položit si otázku, kdo nese zodpovědnost za přejímání nadměrných rizik. Subjekt založený na ekonomických principech by neměl investovat do aktiv, která nedokáže ocenit a pochopit, má si uvědomit riziko s nimi spojené. [3], [45]

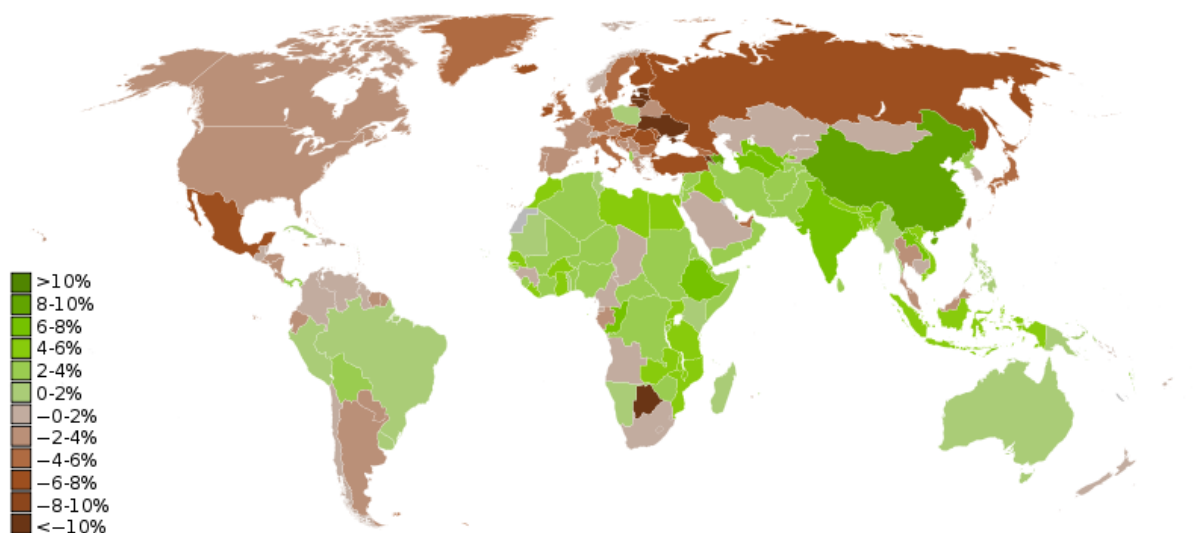
Celosvětová ekonomická krize byla v roce 2008 naznačena několika důležitými indikátory. Za první příčinu byla označena americká hypoteční krize 2007, která postupně přerostla ve světovou finanční krizi 2008. Vysoká cena ropy v první polovině roku 2008 také sehrála významnou roli, která vedla k poklesu reálného HDP a zvedla spotřebitelské ceny. Cenu ropy hnaly vzhůru spekulativní obchody, penzijní a hedgingové fondy¹⁰ nakupovaly komodity, aby snížily riziko portfolia pramenící z akciových trhů, rostoucí poptávka Číny před olympiádou a slabý americký dolar. Když na podzim 2008 naplno udeřila finanční krize, ovlivnila nejen přední světové banky a akciové trhy, ale i cenu ropy. Ta se z červencového

⁹ Credit default swap (Swap úvěrového selhání, CDS) je úvěrový derivát, který slouží k přenosu úvěrového rizika z jednoho subjektu na jiný. Strana, která koupila kontrakt CDS se chce zajistit proti riziku úvěrového selhání podkladového aktiva (např. dluhopisu). Na druhé straně, prodávající se zavazuje uhradit ztrátu v případě zmíněného selhání. Za tuto ochranu si prodávající strana nechává platit určitou prémii.

¹⁰ Hedge fond je speciální investiční fond, který téměř nepodléhá regulaci. Je vysoce rizikovou investicí, která může přinést vysoký výnos, ale také vysokou ztrátu. Snaží se o absolutní výnos nezávislý na obecném ekonomickém vývoji a vývoji kapitálových trhů. Poplatky za správu hedge fondu jsou však vyšší než u klasického fondu a také transparentnost je nižší. Hedge fondy používají různé strategie, jako např. krátký prodej či finanční pákový efekt. Jsou vhodné především pro kvalifikované investory.

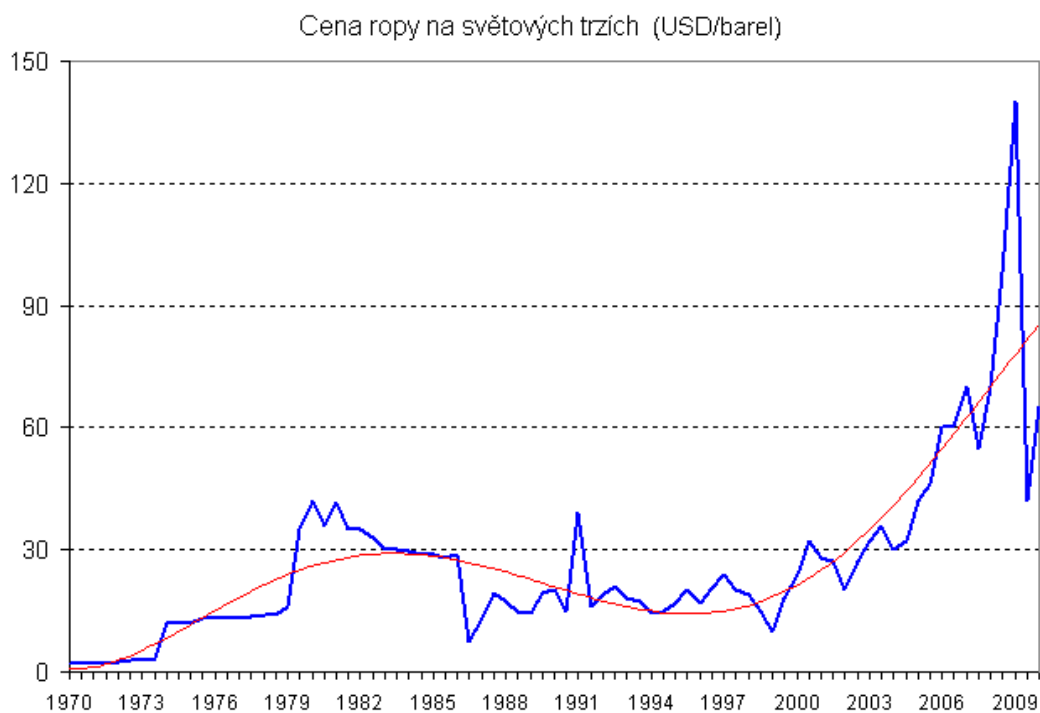
maxima (147 USD za barel) propadla během dvou měsíců o třetinu, její pád pokračoval, až na konci roku 2008 prolomila hranici 40 USD za barel. [26]

Obrázek 3.3: Reálná změna HDP ve světě v roce 2009 - zelená znamená růst, hnědá pokles



Zdroj: CIA Factbook, 2010

Obrázek 3.4: Cena ropy na světových trzích



Zdroj: www.euroekonomom.cz, © 2012

3.2 Průběh a dopady světové finanční (ekonomické) krize na britskou ekonomiku

Vzhledem k silné provázanosti zahraničního obchodu se Spojenými státy americkými zasáhla Velkou Británii krize nejsilněji ze zemí Evropské unie. V roce 2008 byla vlivem světové finanční krize velmi tvrdě sražena ekonomika Velké Británie kvůli krizi ve finančním sektoru. Ostře se snížily domácí ceny, vyšší spotřebitelský dluh a celosvětové ekonomické zpomalení zhoršilo britskou ekonomiku, tlačící ekonomiku do recese v druhé polovině roku 2008, což přimělo vládu J. G. Browna (premiér, který mnoho let působil na postu ministra financí) implementovat mnoho opatření, která měla stimulovat ekonomiku a stabilizovat finanční trhy. Toto zahrnuje znárodnění částí bankovního systému, dočasné daňové škrty, pozastavení pravidel půjček veřejnosti a tlačení dopředu veřejné výdaje na kapitálové projekty. Čelícímu nárůstu veřejných schodků a dluhovým úrovním, v roce 2010 D. Cameron vedl (sestavil) koaliční vládu mezi Konzervativci a Liberálními demokraty k zahájení (iniciování) pětiletého programu uskromnění, který se má zaměřit na snížení Londýnského deficitního rozpočtu z 10 % HDP v roce 2010 na 1% v roce 2015. V listopadu 2011 Chancellor of the Exchequer George Osborne ohlásil doplňkové (dodatečné) opatření v rámci programu úspor napříč roku 2017, protože ekonomika roste pomaleji, než se očekávalo a účinkem dluhové krize eurozóny. Vláda D. Camerona zvýšila daň z přidané hodnoty na 20% z 17,5% v roce 2011. Slíbila snížení korporační daně na 23% v roce 2015. The Bank of England implementovala program na zakoupení aktiv z 325 bilionu (miliard) na téměř 525 miliard dolarů v únoru 2011. Během doby ekonomické krize, BoE koordinovalo úrokovou míru podle ECB, avšak Británie nadále setrvává mimo EMU. [24]

Některé soukromé stavební projekty byly v období 2009/2010 z důvodu krize a zhoršeného přístupu k úvěrovému financování dočasně příp. i trvale pozastaveny. Naopak vládní projekty zejména v oblasti infrastruktury a sociálního bydlení byly považovány za jeden z účinných nástrojů vlády na minimalizaci dopadů krize a byly částečně realizovány, přičemž některé z nich mají přesah i do roku 2011. [18]

Británie si i přes dopady finanční krize udržela vedoucí postavení v bankovníctví v globálním měřítku.

Tabulka 3.1: Vývoj státního rozpočtu Velké Británie v letech 2006 – 2010

Ukazatel/Rok	2006 – 2007	2007 – 2008	2008 – 2009	2009 - 2010
Deficit (mld GDP)	35,0	38,2	97,4	159,8
Deficit (% HDP)	42,9	43,6	55,8	71,1

Zdroj: Deficit státního rozpočtu, www.statistics.gov.uk, 2011, vlastní zpracování.

3.2.1 Ekonomická charakteristika Velké Británie

Velká Británie je obchodní velmocí a finančním centrem. Patří k zemím G8, což jsou nejrozvinutější země světa. Své nezanedbatelné místo má ve světovém průmyslu, mezinárodním obchodě a finančnictví. Velká Británie je také velmi oblíbená turistická destinace, proto je zde velký rozmach cestovního ruchu. Ekonomika této země zastává třetí místo v Evropské unii hned po Německu a Francii v nominální hodnotě HDP a druhé největší v přepočtu na paritu kupní síly. V současné době je šestou největší ekonomikou světa jak dle nominální hodnoty HDP, tak i dle přepočtu na paritu kupní síly. Podíl na světovém HDP činí 3,1 %. Po dvou desetiletích vláda snížila veřejné vlastnictví (vlastnictví státu) a zaměřila se ve zvýšené míře na rozvoj programů sociálního blahobytu. Zemědělství je intenzivní, vysoce mechanizované a účinné dle evropských standardů. Spojené království má velké naleziště černého uhlí, plynu a ropy. Službám, zejména bankovníctví, pojišťovnictví a obchodní služby, připadá podíl na HDP, zatímco průmysl zaznamenává pokles na významu z hlediska tvorby HDP a zaměstnanosti v Británii. [18], [24], [28], [44]

3.2.2 Struktura britské ekonomiky

Průmysl vytváří 22 % HDP a zaměstnává 10 % pracujících. Za posledních 10 let došlo v průmyslu ke ztrátě 1,25 mil. pracovních míst. Podíl průmyslu na tvorbě HDP se neustále snižuje ve prospěch služeb. Největší pokles produkce byl zaznamenán především u těžby zemního plynu a ropy. Mezi nejvýznamnější průmyslová odvětví ve Velké Británii patří potravinářský, automobilový, letecký, kreativní a farmaceutický průmysl, těžba ropy a plynu, biotechnologie.

Potravinářský průmysl je největší výrobní sektor ve Spojeném království. Tento sektor průmyslu tvoří 6 500 výrobců, ovšem většina z nich zaměstnává méně než 10 lidí. Vytváří více než 500 000 pracovních míst. Export potravin a nápojů dosahuje hodnoty 10

mld. GBP. Hlavní exportní položkou jsou alkoholické nápoje (skotská whisky - 2,5 mld. GBP), následují obilniny, potraviny a čerstvé maso (především jehněčí). Největšími odběrateli britských potravin a nápojů jsou USA, Irsko, Francie, Německo, Španělsko, Nizozemsko, Kanada, Itálie, Belgie a Řecko. Pokračujícím trendem ve Velké Británii jsou dodávky potravin do největších prodejních řetězců pod jejich privátní značkou. Ve Spojeném království každoročně stoupá poptávka po biopotravinách. Tržby z jejich prodeje činí cca 3 mld. GBP a jsou třetí největší v Evropě po Německu a Itálii.

Automobilový průmysl podle Asociace britských výrobců a distributorů motorových vozidel (SMMT) vytváří obrát 51 miliard liber (přes 1,5 bilionu Kč) a 10 miliard liber (296 miliard Kč) přidané hodnoty. Toto odvětví průmyslu se podílí 10 % na britském exportu a jednou miliardou liber (29,6 miliard Kč) na investicích do vědy a výzkumu. Na automobilovém průmyslu je přímo či nepřímo závislých 800 000 pracovních míst ve Spojeném království. V zemi se vyrábí 40 značek automobilů. V roce 2008 bylo v UK vyrobeno 1,45 mil. osobních aut a 203 tisíc komerčních vozidel. Celková produkce řadí UK na 12. místo největších producentů osobních aut (2,4 %) a na 4. místo v evropském srovnání (8,7 %) po Německu, Francii a Španělsku. Firmy zaměstnávají 180 000 osob. Největšími výrobci osobních aut jsou Nissan, Toyota, Honda, Vauxhall, BMW (Mini) a Ford (Land Rover). Mezi největší výrobce komerčních vozidel patří LDV, Ford a IBC (lehká užitková vozidla). Prodej nových osobních aut v roce 2008 dosáhl 2,1 mil., což řadí Velkou Británii na 3. místo v Evropě (14 % evropských registrací). Součástí sektoru je 2600 výrobců náhradních dílů, který zaměstnává dalších více než 100.000 osob. Centrem automobilového průmyslu je region West Midlands kolem měst Coventry a Birmingham. [18]

Letecký průmysl vytváří 125 000 pracovních míst a dohromady tvoří 2 500 – 3 000 firem. Po farmaceutickém průmyslu získává letecký průmysl nejvíce investic v oblasti výzkumu a vývoje (R&D). Mezi největší britské firmy v leteckém průmyslu patří Rolls-Royce, BAE Systems, Airbus GB, Shorts/Bombardier a Smiths Group. K hlavním centrům leteckého průmyslu patří Severní Irsko, severozápad a jihozápad Anglie. Britský letecký průmysl je největší v Evropě. Spojené království se podílí na výrobě civilních letadel Airbus a firma Rolls-Royce vyrábí motory pro civilní i vojenská letadla. Letecký průmysl je jeden z hlavních exportních sektorů.

Farmaceutický průmysl je největší investor ve Spojeném království s cca 25 % celkových investic v hodnotě přes 3 mld. GBP a získává 9 % všech farmaceutických investic

(třetí za Japonskem a USA). Zaměstnává 75 000 lidí, z nichž třetina pracuje ve výzkumu a vývoji. Spojené království je v počtu vyvinutých léků druhé hned za USA. Ve Velké Británii bylo vyvinuto 15 ze 75 nejprodávanějších léků na světě. Centrem farmaceutického průmyslu je jihovýchod, severozápad a severovýchod Anglie. Největšími firmami jsou AstraZeneca a GlaxoSmithKline. Někteří investoři ohlásili v roce 2011 přesun farmaceutické výroby do USA. [18]

Biotechnologický průmysl je podle výše tržeb největší v Evropě a druhý největší na světě po USA. V zemi je silná vědecká základna a efektivní ochrana duševního vlastnictví. V tomto odvětví průmyslu pracuje 19 000 lidí a tvoří jej 440 firem. Roční výdaje na výzkum převyšují 1,5 mld. GBP. Centrem biotechnologických firem je jižní Anglie (Oxford, Cambridge, Londýn), Skotsko (Edinburgh, Dundee, Glasgow) a severní Anglie (Manchester, Liverpool, Newcastle, York). K největším firmám patří UCB Celltech, Antisoma, Cambridge Antibody Technology.

Kreativní průmysl (design, architektura, móda, film, hudba) patří k rychle rostoucím sektorům ekonomiky. UK je světoznámým producentem hudby, filmů a počítačových her. Země je světově proslulá designem (průmyslovým, módním, multimediálním). Londýn je vedle New Yorku, Paříže a Milána významným centrem světové módy.

Těžba surovin zaměstnává 380 000 lidí. Spojené království je 4. největší producent zemního plynu a 15. největší producent ropy na světě. Producenty jsou firmy BP, Shell a Maersk. Suroviny se těží především v Severním moři, v menší míře v Irském moři západně od Anglie. Těžba ropy v britských teritoriálních vodách za deset let poklesla téměř o polovinu ze 150,2 milionů tun v roce 1999 na 78,6 milionů tun v roce 2008. Dále se těžba postupně snižovala, nicméně v roce 2010 byla zahájena těžba z několika menších ropných vrtů. Spojené království je stále největším producentem ropy v Evropské unii, přesto je však jejím čistým dovozcem. [18]

Británie byla již v roce 2008 na pozici největšího evropského producenta zemního plynu vystřídána Nizozemskem. Těžba dlouhodobě klesá z důvodu tenčících se zásob na britském kontinentálním šelfu. I přes významné těžební kapacity je Spojené království čistým dovozcem zemního plynu, který dováží především z Norska (okolo tří čtvrtin importu plynu),

zbytek byl dovezen z Nizozemska a Belgie nebo v podobě LNG¹¹. V případě pozastavení dodávek má Spojené království zásoby zemního plynu pouze na 15 dní. Tato limitovaná skladovací kapacita má také za následek, že v letních měsících musí Spojené království především vyvážet, a to i v případě nižších cen. Naopak v zimním období mají britští distributoři plynu potíže s plněním poptávky a musí bez ohledu na zpravidla vyšší ceny zvýšit dovoz zemního plynu ze zahraničí. Těžba zemního plynu vykazuje podobný vývoj jako těžba ropy. Vrcholu dosáhla těžební kapacita v roce 2000 a od té doby klesá. Očekává se, že do roku 2015 se vytěží většina komerčně dostupného plynu. V rámci EU se UK podílí na těžbě zemního plynu 34 %.

Pokud jde o uhlí, v současnosti je v Anglii v provozu 6 hlavních uhelných dolů: Wellbeck, Daw Mill, Kellingley a Thoresby (provoz zabezpečuje společnost UK Coal PLC), Hatfield (provozována společností Powerfuel Mining Ltd) a Maltby (provozována společností Hargreaves Group). UK Coal PLC vlastní další, zatím nevyužívaný uhelný důl Harworth. Ve Walesu jsou v provozu dva středně velké hloubkové uhelné doly: Aberpergwm (provozuje společnost Energybuild Mining Ltd), Unity (Unity Mining Ltd.) a dva menší v Eckingtonu a v Hay Royds. Samosprávy Walesu a Skotska povrchovou těžbu omezují, resp. omezují vydávání povolení k těžbě v nových lokalitách.

Stavebnictví zaměstnává 2,1 mil. lidí a z hlediska obrátu je druhé největší v Evropě. Převažují menší a střední firmy a počet velkých firem je relativně malý. Nejvyšší tržby v roce 2008 dosáhly následující stavební firmy: Balfour Beatty, Bovis Lend Lease, Laing O' Rourke, Morgan Sindall a Sir Robert McAlpine. V UK je nedostatek kvalifikovaných řemeslníků (zedníci, tesaři, pokrývači, obkladači, malíři) i inženýrských profesí (architekti, stavbyvedoucí, technici). [18]

Zvýšená stavební aktivita probíhala v roce 2010 a v roce byla 2011 završena, jelikož se v Londýně budou odehrávat letní olympijské hry 2012. K prioritním oblastem stavebnictví patří doprava a sociální bydlení. Největším plánovaným projektem s realizací od roku 2010 je Crossrail v hodnotě 16 mld. GBP - vybudování železniční tratě napříč Londýnem ve směru západ-východ. Dalším významným projektem je Thameslink v hodnotě 3,5 mld. GBP. Jedná

¹¹ Zkapalněný zemní plyn nebo zkapalněný zemní plyn zemní plyn (převážně metan CH₄), který byl převeden dočasně tekuté formě pro snadné skladování a přepravě. Zkapalněný zemní plyn zabírá asi 1/600th objem zemního plynu v plynném stavu. Je bez zápachu, bezbarvý, netoxický a nekorozivní.

se o zvýšení kapacity jedné z nejfrekventovanějších železničních tratí, která vede z Bedfordu do Brightonu v jihovýchodní Anglii a prochází centrálním Londýnem ve směru sever-jih. K důležitým projektům dále patří regenerace oblasti kolem řeky Temže východně od Londýna - Thames Gateway (9 mld. GBP), výstavba třetí dráhy na londýnském letišti Heathrow, rozšíření některých přístavů (Felixstowe, Harwich, Great Yarmouth), rozšíření a rekonstrukce železničních stanic (Birmingham New Street, Nottingham), opravy dálnic M25 a M6. K silnému růstu stavební výroby by měla rovněž přispět výstavba 3 mil. sociálních bytů do r. 2020 (cca 240 tis. bytů ročně). [18]

Zemědělství vytváří 184 000 lidí , 0,6 % celkové pracovní síly, a tvoří 0,9 % HDP. Podíl zemědělství na tvorbě HDP a zaměstnanosti trvale klesá. Za posledních 10 let opustilo sektor více než 60 000 lidí.

Zhruba 3,5 % zemědělské půdy je využíváno pro výrobu bio potravin. Rozloha zemědělské půdy je dlouhodobě stálá a dosahuje 18,7 mil. ha. Ve Spojeném království se pěstuje především ječmen, pšenice, řepka olejná, brambory, cukrovka, ovoce a zelenina. Spojené království je největším producentem ovcí v Evropské unii (cca 35 mil. ks). Významný je také chov hovězího dobytka (10,3 mil. ks), prasat (4,9 mil. ks) a drůbeže. Dotace pro britské farmáře dosahují cca 3 mld. GBP ročně. [18]

Služby vytváří 77,1 % HDP a zaměstnávají 81 % celkové pracovní síly.

Obchodní služby vytváří 26 % HDP. Patří sem účetnictví, právní služby, marketing, organizování veletrhů, reklama, atd. Londýn je významným centrem právních služeb, ve kterém se nacházejí světová ústředí tří největších právnických firem na světě podle tržeb (Freshfields Bruckhaus Deringer, Clifford Chance, Linklaters). Londýn je světoznámý řešením mezinárodních obchodních sporů u institucí jako jsou London Court of International Arbitration, London Maritime Arbitrators Association, Chartered Institute of Arbitrators. Město je mezinárodním centrem v oblasti poradenských služeb a důležitým centrem reklamy a vytváření public relations. Mezi největší reklamní agentury patří Abbott Mead Vickers BBDO, J. Walter Thompson, Leo Burnett, Ogilvy & Mather.

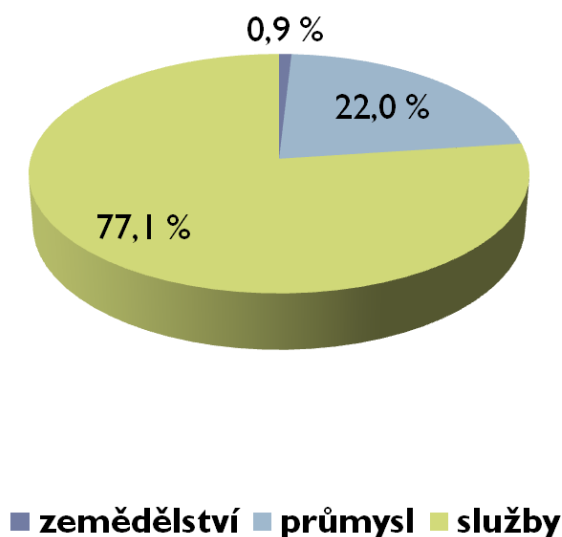
Finanční služby vytváří 9 % HDP. Zahrnují bankovníctví, pojišťovnictví, správu investičních fondů, obchod s cennými papíry a deriváty. UK je atraktivní pro finanční investory především z následujících důvodů: vysoce kvalifikovaná pracovní síla, příznivé

právní a regulační prostředí, angličtina jako mateřský jazyk a příznivé časové pásmo mezi USA a Asií. [18]

Londýn je stále největším finančním centrem světa dle zprávy o finančním rozvoji v roce 2010 Světového ekonomického fóra, a to i přes trvalý sestup Spojeného království z pozice ekonomické supervelmoci. Podíl služeb na britské ekonomice je s 80 procenty po Kypru a Lucembursku v Evropské unii nejvyšší a finanční služby jsou nejúspěšnějším britským vývozním artiklem.

V londýnském City pracuje téměř 350 000 lidí a britská metropole je světovou jedničkou v poskytování následujících služeb: mimoburzovní obchody s termínovanými kontrakty - deriváty (43 %), obchodování s cizími měnami (32 %), obchodování s mezinárodními dluhopisy (podíl 70 %), obchodování se zahraničními akciemi (40 %), přeshraniční úvěry mezi bankami (20 %) a námořní pojištění (20 %). V Londýně působí nejvíce zahraničních bank na světě (cca 250), všechny největší světové pojišťovny a zajišťovny. Londýn je také hlavním evropským centrem hedge fondů. [18]

Graf 3.2: Struktura HDP



Zdroj: The World Factbook, 2011

3.2.3 Charakteristika makroekonomických veličin

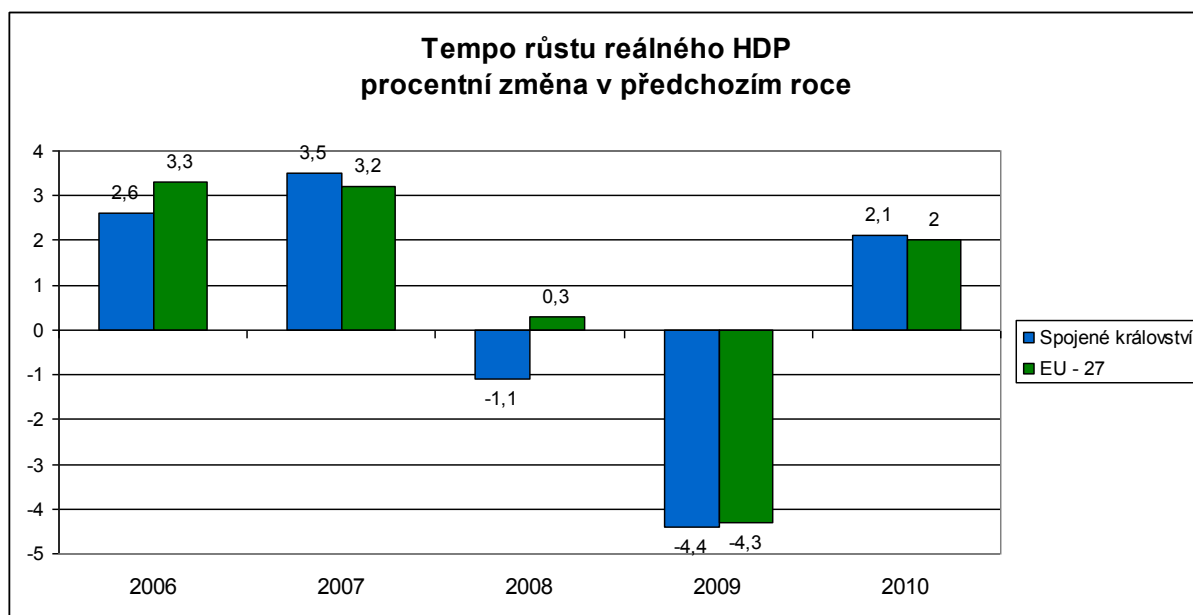
Koncem roku 2006 a přechodem k roku 2007 došlo k zastavení růstu reálného HDP a k jeho snížení. Tempo růstu Velké Británie bylo v první polovině roku 2008 stále v kladných hodnotách, třetí čtvrtletí stejného roku avšak už nevykazovalo kladné hodnoty, propadly se mírně pod nulovou hranici. Finanční a posléze ekonomická krize se v Evropě projevila až na podzim roku 2008. Následkem tohoto projevu se v posledním čtvrtletí téhož roku tempo růstu HDP Velké Británie propadlo na – 2,7 %. [35]

Rokem 2009 se ekonomika Spojeného království dostala na své úplné dno. Průměrný růst reálného HDP činil skoro -5 % a nejnižší hodnota v tomto roce byla -5,9 %. Na druhou stranu v tomto roce došlo k posílení ekonomického růstu, protože růst reálného HDP začal opět stoupat. Růst reálného HDP dosáhl ve druhém čtvrtletí svého minima (-5,9 %), ale již ve třetím čtvrtletí docházelo k jeho mírnému růstu. Koncem roku 2009 byl nárůst reálného HDP Velké Británie necelé - 3 %. Docházelo tak k jeho oživení, které pokračovalo nadále v následujícím roce 2010.

Jak již bylo zmíněno, v roce 2010 se začala projevovat změna k lepšímu. Stav mnohých ukazatelů, s výjimkou inflace, se začal pomalu vracet do stavu, který byl před příchodem finanční a posléze ekonomické krize. Téhož roku se vývoj růstu reálného HDP opět vyšplhal do kladných hodnot a začal se přibližovat k optimu magického čtyřúhelníku.

Ve Velké Británii se mezi léty 2007 až 2009 snížila míra růstu HDP o 7,6 p. b. Takovou hodnotu můžeme považovat za poměrně velkou. Opak je ale pravdou, protože mezi zeměmi Evropské unie patří k průměrné hodnotě. V Lotyšsku byla zaznamenána nejvyšší hodnota ze všech zemí Evropské unie (18 %). [27], [31], [35], [40]

Graf 3.3: Tempo růstu reálného HDP (%)

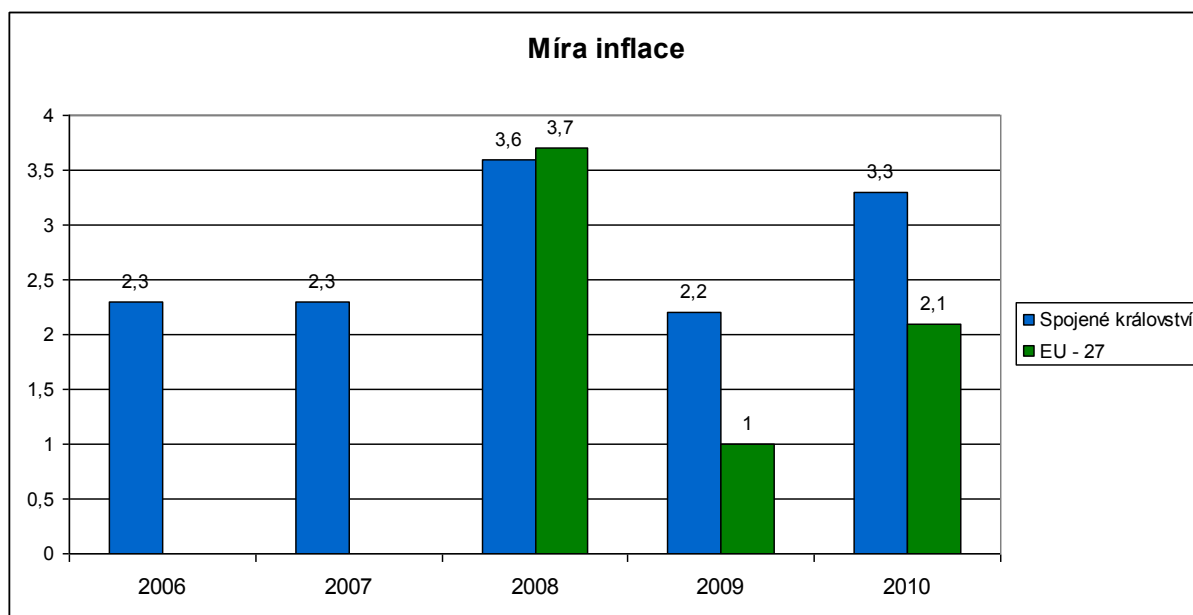


Zdroj: Eurostat, 2012, vlastní zpracování

U průměrné roční míry inflace nebylo zjištěno žádné větší ovlivnění finanční a ekonomickou krizí. U ostatních ukazatelů už tomu tak nebylo. Rokem 2008 se inflace zvýšila skoro ve všech světových ekonomikách. Tento nárůst byl zapříčiněn hlavně nárůstem cen potravin a energií. Při hlubším prostudování inflace zjistíme, že v dlouhodobém vývoji nedošlo k zaznamenání radikálnější změny, s výjimkou roku 2008, ve kterém míra inflace výrazně narůstala. Tento nárůst byl zejména zaznamenán v období druhého a třetího čtvrtletí. Začátek čtvrtého čtvrtletí už nebyl tak negativní a inflace začala opět klesat. Vývoj míry inflace je zobrazen v grafu 3.9. Mezi koncem a začátkem roků 2008 a 2009 se ceny potravin i energií snížily, což zapříčinilo následné klesání míry inflace u většiny států, jinak tomu nebylo ani u Spojeného království. Podle OECD se hodnota míry inflace ve Velké Británii posunula zpět k optimální hodnotě.

Začátkem roku 2010 se míra inflace oproti předcházejícím obdobím zvýšila, což mohlo být způsobeno růstem množství peněz při nezměněné velikosti trhu, které bylo zapříčiněno Centrální bankou, která snížila úrokové sazby, čímž vyvolala poptávku po penězích. Finanční prostředky se zvyšovaly takovou rychlostí, že trh se nestihl přizpůsobit stejně rychle. Touto neschopností trhu došlo k nárůstu inflace. V druhé polovině roku 2010 došlo k zvýšení ceny ropy, což růst inflace významně podpořilo. [30], [42]

Graf 3.4: Míra inflace (%)



Zdroj: Office for National Statistics, 2012, vlastní zpracování

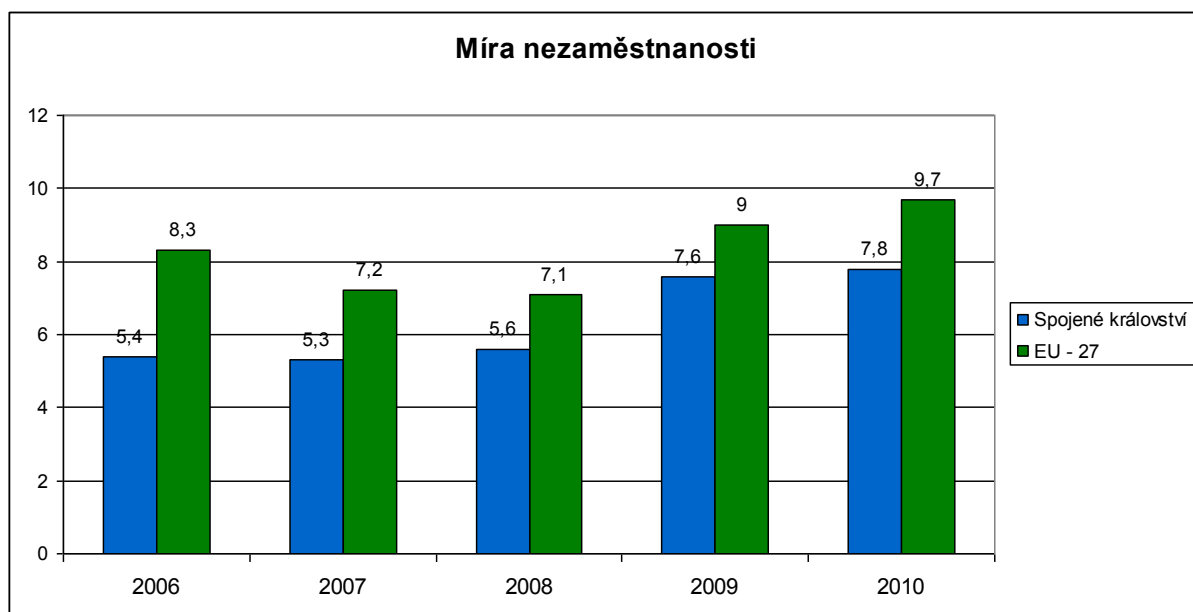
S příchodem světové finanční a ekonomické krize vznikají obavy spojené s nezaměstnaností v souvislosti s hromadným propouštěním a šetřením podniků. Důvodem těchto obav je fakt, že míra nezaměstnanosti úzce souvisí s celkovou hospodářskou situací země. Postupem času se projevilo, že tyto obavy byly oprávněné. Rokem 2008 se začala hodnota míry nezaměstnanosti zvětšovat, ale i tak se Velká Británie pohybovala pod hranicí nezaměstnanosti Evropské unie (7 %). Základním obraným chováním podniků v krizi bylo náhlé a rozsáhlé propouštění zaměstnanců, z důvodu ušetření, což vedlo k rychlému a relativně vysokému nárůstu nezaměstnanosti. Dalšími faktory rychlého růstu byly krachy menších, ale i větších podniků, které nebyly ve vysoce konkurenčním prostředí ovlivněném finanční krizí schopny přežít. [29], [41]

V průběhu roku 2009 se v plné síle projevilo takzvané „šetření“ firem, které již bylo zmíněno. Toto „šetření“ vyvolalo vlnu propouštění zaměstnanců nejen ve Velké Británii. Ve stejném roce také zkrachovalo mnoho malých podniků a také podniky, které nebyly do této doby úspěšné. Míra nezaměstnanosti se tak ve třetím čtvrtletí dostala na 7,9 %.

V prvním čtvrtletí roku 2010 se nezaměstnanost vyšplhala až ke svému maximu a činila 8 %. Ve druhém čtvrtletí daného roku začala pozvolna klesat.

Zvýšená nezaměstnanost je ovšem problém, se kterým se bude Velká Británie potýkat i v následujících obdobích, kdy se ostatní ukazatele magického čtyřúhelníku vrátí do normálních hodnot. [27], [29], [41]

Graf 3.5: Míra nezaměstnanosti (%)



Zdroj: Eurostat, 2012, vlastní zpracování

Ve srovnání s rokem 2009 tak došlo k snížení deficitu. Na deficitu běžného účtu se podílí nejvíce obchod se zbožím a dále běžné převody. Deficit vylepšuje obchod se službami a bilance výnosů. Pokles kurzu GBP vůči světovým měnám zatím nepomohl dlouhodobě deficitní obchodní a platební bilanci vyrovnat v důsledku stále ekonomicky křehké situace u hlavních odběratelů britského zboží.

Finanční účet dlouhodobě vykazuje přebytek, tj. hodnota zahraničních investic v UK převyšuje hodnotu britských investic v zahraničí a to i přes výrazný pokles celkového objemu investic v letech 2008-2010.

Tabulka 3.2: Platební bilance (běžný, kapitálový, finanční účet), devizové rezervy v mld. liber

	2007	2008	2009	2010
Bilance běžného účtu	-59,8	-22	-23,9	-36,2
Bilance kapitálového účtu	2,6	3,2	3,3	3,2
Bilance finančního účtu	24,8	25,8	30,3	24,7
Statistické diskrepance	6,8	-4,5	-9,7	8,3
Devizové rezervy*	17,1	18,5	24,6	24,7

Zdroj: Businessinfo.cz - Office for National Statistics, Treasury, 2012, vlastní zpracování

3.3 Shrnutí

Je důležité porozumět pojmu finanční krize a jednosti pohled na něj, aby tak bylo možno jednoznačně určit, zda krize nastala, či nikoliv. Při prostudování odborné literatury nenajdeme jednotnou formulaci termínu finanční krize. Dříve se tento pojem používal spíše jenom jako synonymum pro negativní vývoj v bankovníctví.

Celosvětová finanční krize roku 2008 je důsledkem americké hypotéční krize. Po prasknutí nemovitostní bubliny následovalo rychlé zvýšení sazeb amerických úvěrů s proměnlivou úrokovou sazbou. Lidé se nechali nalákat na tyto nízké úrokové sazby a začali v obrovském množství stavět nové domy. Nízké úrokové sazby vedly k životnímu stylu na dluh. Domy měly nižší hodnotu než hypotéky. Významnou roli vzniku sehrála také cena ropy, která vedla k poklesu reálného HDP a zvedla spotřebitelské ceny.

Evropu krize zasáhla koncem září 2008. Kvůli silnému zahraničnímu obchodu s USA byla Velká Británie zasažena krizí nejvíce ze všech evropských zemí.

4 Analýza hospodářské politiky britské vlády a centrální banky v letech 2008-2010 a zhodnocení její účinnosti

Jak bylo uvedeno, praktickou hospodářskou politiku ovlivňuje celá řada faktorů. Od politického vývoje dané země či geografie, až po tradice, náboženství, historii a kulturní zvyky. Jinak tomu nebylo ani v podmínkách Velké Británie.

Velká Británie, oficiálně Spojené království Velké Británie a Severního Irska, se rozprostírá v severozápadní části Evropy na Britském souostroví a Normanských ostrovech, kde hraničí s Irskou republikou. Rozlohou zastává 77. místo ve světě (244 820 km²). Hlavním městem a současně i metropolí, kde je dosahována nejvyšší životní úroveň, je Londýn. V počtu obyvatel je Spojené království na 22. místě ve světě (přes 62 mil. lidí). Národním jazykem je zde angličtina a národním náboženstvím je anglikánství. [32]

Spojené království je konstituční monarchií (Commonwealth, 54 států) s dvoukomorovým parlamentem (Dolní komora - House of Commons, Horní komora - House of Lords) a unitárním státem. Ústava nebyla vydána v psané formě. Výkonná moc patří vládě v čele s premiérem („The Prime Minister“), kterým je zpravidla leader nejsilnější parlamentní strany, jehož kabinet zastupuje panovníka. Zákonodárnou mocí Spojeného království je parlament. Podle doktríny parlamentní suverenity je nejvyšší zákonodárnou autoritou země. Skládá se z volené dolní komory parlamentu a nevolené Sněmovny lordů jejíž členové jsou většinou jmenováni. Dolní komora má 650 přímo volených členů, Sněmovna lordů pak přibližně 741 členů, ačkoliv jejich počet není přesně stanoven. Podle současných zvyklostí je předseda vlády zároveň členem dolní komory parlamentu. Soudní moc je vykonávána Nejvyšším soudem. [21], [32], [34]

„Činnost parlamentu, ale i ostatních institucí a nositelů hospodářské politiky ve Velké Británii ovlivňuje, mimo jiné, i její členství v Evropské unii“. [2]

Ovšem také ostatní mezinárodní organizace, ve kterých je Velká Británie členem, se podílejí na tvorbě hospodářské politiky.

Nedílnou formální součástí politické scény je královna¹², která je hlavním představitelem státu a zdrojem výkonné, zákonodárné a soudní moci ve Spojeném království, ale od přijetí zákona o deklaraci práv, který definoval svrchovanost parlamentu, jsou její pravomoci omezené. Podle Zákona o nástupnictví mohou na britský trůn nastoupit pouze

¹² Alžběta II., anglicky Elizabeth II, (* 21. dubna 1926, Mayfair, Londýn, Spojené království) je vládnoucí královna šestnácti nezávislých států označovaných jako Commonwealth Realm. Alžběta se stala britskou královnou po smrti svého otce Jiřího VI. 6. února 1952.

potomci Žofie Falcké již jsou vyznání anglikánského nebo protestantského a nejsou ve svazku s osobou římskokatolického vyznání. Panovník formálně drží veškerou výkonnou moc v rukou a po dohodě s parlamentem předsedu vlády nejprve jmenuje. [20]

4.1 Nositelé hospodářské politiky – charakteristika britské vlády a centrální banky

Vláda včetně premiéra a dalších členů tvoří „Vládu Jejího Veličenstva“. Je odpovědná parlamentu. Tento britský systém posléze přešel do ústavního zřízení mnoha národů, především národů Commonwealthu. Vláda se skládá z: [21], [32]

- premiéra,
- kabinetu,
- vlády a jejích ministrů.

Premiér je hlavou vlády a kabinetu, tzv. *primus inter pares*, nese politickou odpovědnost za vládní rozhodnutí. Disponuje pravomocemi, které v minulosti náležely monarchovi (vyhlašuje válku, uzavírá smlouvy, uděluje milost, rozpouští parlament). Navrhuje a odvolává členy vlády, rozhoduje o velikosti a složení kabinetu, svolává zasedání kabinetu, předsedá jim, určuje pořad jednání, je arbitrem ve sporech mezi jednotlivými ministerstvy apod. Je členem dolní komory parlamentu. Současným premiérem je David Cameron¹³, představitel Konzervativní strany. Bydlí a pracuje na adrese 10 Downing Street v Londýně. Svůj úřad zastává od roku 2010.

Kabinet je nedílnou součástí vlády. Členové jsou z obou komor parlamentu. Sestavením kabinetu je většinou pověřen předseda nejsilnější strany v dolní komoře parlamentu. Kabinet většinou tvoří členové vítězné politické strany ve volbách. Kabinet je tradičně tvořen 22 členy, z nichž každý musí být dle zvyklostí členem Dolní sněmovny nebo Sněmovny lordů. Kolektivně se zodpovídá parlamentu. Zasedání kabinetu se zúčastní státní ministři, předseda

¹³ David William Donald Cameron (* 9. října 1966, Londýn) je britský politik, předseda Konzervativní strany a premiér Spojeného království poté, co z pozice lídra strany zvítězil v parlamentních volbách 2010. Po demisi Gordona Browna byl 11. května téhož roku jmenován nejmladším britským premiérem za posledních skoro 200 let.

dolní komory parlamentu, státní žalobce a náměstek ministra zahraničních věcí pro Evropu
Členové kabinetu jsou vázáni mlčenlivostí.

Práce vlády se člení podle *ministerstev*, jež jsou zodpovědná za různé oblasti, např. Ministerstvo zdravotnictví či Ministerstvo zahraničních věcí. Vláda se nikdy neschází jako celek, nepřijímá rozhodnutí jako celek. Ministři, kteří stojí v čele ministerstev, se v angličtině obvykle nazývají „secretaries of state“. Za fungování svých ministerstev odpovídají předsedovi vlády. Za určité oblasti práce ministerstva odpovídají náměstci ministra, kteří jsou jeho podřízenými. Ministři a ministerstva, jejichž pracovníci jsou nazýváni státními úředníky, si vzájemně pomáhají určovat a provádět politiku vlády. Předkládají návrhy zákonů, vedou jednání s nevládními organizacemi a zájmovými skupinami.

Postavení a úloha centrální banky Velké Británie

Bank of England (BoE) je centrální bankou Velké Británie a vytváří tak monetární politiku státu. Banka byla založena v roce 1694 a v roce 1946 byla znárodněna. Roku 1997 ji byla udělena znovu nezávislost. Sídlo BoE se nachází v Londýně. Má specifické funkce, které pomáhají udržovat ekonomiku a finanční systém země stabilní. Banka má výhradní právo na emisi bankovek v Anglii a Walesu. Zastává funkci bankéře pro vládu i pro ostatní banky. Hlavním cílem, ke kterému se banka stojící přímo v centru finančního systému Spojeného království zavázala, je podpora a udržení měnové a finanční stability. Centrální banka spravuje devizové rezervy a také zlato. Poskytuje technickou pomoc a poradenství ostatním centrálním bankám. Zajišťuje sběr dat a publikuje bankovní a finanční statistiku (Zpráva o finanční stabilitě - 2x za rok, Zpráva o inflaci – 4 x za rok, Roční zpráva a finanční výkaz a další). [17]

Banka v roce 1998 zřídila speciální orgán s názvem Výbor pro monetární politiku, který má zodpovědnost za formulaci měnové politiky a za stanovení britské oficiální úrokové sazby. Výbor má 9 členů (4 z nich jmenuje ministr financí). Výbor pro měnovou politiku má posoudit, jaká úroková sazba je nutná ke splnění cíle pro celkovou inflaci v ekonomice. Zajímavostí určitě je, že každoroční inflační cíl nestanovuje banka, ale ministerstvo financí, konkrétně je stanoven kancléřem státní pokladny. Banka implementuje svá finanční rozhodnutí prostřednictvím operací na finančním trhu a tím stanoví úrokovou sazbu, za kterou bude půjčovat ostatním bankám a finančním institucím. [17]

V čele BoE stojí guvernér (volen na období pěti let) a dva viceguvernéři (také voleni na dobu pěti let), dva výkonní ředitelé banky (jmenováni na tři roky) a čtyři externí členové jmenováni kancléřem (voleni na stejné období jako výkonní ředitelé).

4.2 Vládní a ostatní protikrizová opatření

V souvislosti s pokračováním ztrát zaměstnání ve finančním sektoru a automobilovém průmyslu oznámila již v říjnu 2008 britská vláda (premiér Gordon Brown¹⁴) záchranný plán pro britské banky v hodnotě 50 miliard liber (1,58 bilionů korun) a dalších 200 miliard liber vyčlenila pro krátkodobé půjčky, které mají zajistit bankám v případě potřeby hotovost.

V důsledku alarmujících údajů ze všech oblastí ekonomiky byla v prosinci 2008 snížena úroková míra o celé 1 na 2 %, což představovalo nejnižší úrokovou míru za posledních 57 let. V lednu 2009 se snaže zabrzdit prohlubování ekonomické recese došlo k dalšímu snížení úrokové sazby na 1,5 % (rekordní minimum).

Ve snaze oživit ekonomiku snížila britská vláda dočasně daň z přidané hodnoty o 2,5 % (ze 17,5 na 15 %), což je nejnižší povolená úroveň v rámci pravidel EU. Snížení se netýkalo tabáku, alkoholu a benzínu a mělo trvat do konce r. 2009. Počítalo se také s odkladem zvyšování dalších daní pro podniky. Došlo rovněž ke zpomalení zvyšování původně ohlášené spotřební daně na nová auta. Soubor pobídek stál asi 20 miliard liber (600 miliard korun), což bylo více než 1 % HDP. Za dva roky mělo dojít ke zvýšení daně z nejvyšších příjmů (nad 150 000 liber, tedy asi 4,5 milionů korun) ze 40 na 45 %, což by mělo dopad zhruba na 1 % příjmů.

V lednu 2009 nabídla britská vláda záruky za úvěry malým a středním firmám v hodnotě 20 miliard liber (590 miliard Kč) a představila balíček opatření, který měl pomoci problémovému automobilovému průmyslu přežít recesi. Pomoc zahrnovala garanci úvěrů pro automobilové společnosti v celkovém objemu 2,3 miliardy liber (68,7 miliardy Kč).

Vzhledem ke stoupajícímu počtu lidí, jimž hrozilo v důsledku zhoršené ekonomické situace v zemi konfiskace bytů či domů bankami, měly domácnosti, které dočasně přišly o část svých příjmů (ztráta zaměstnání, snížení příjmů), právo odložit splácení úroků za své hypotéky po dobu až 2 let. [43]

¹⁴ James Gordon Brown (*20. února, 1951 v Govanu, Skotsko) je britský politik. Byl předsedou labouristické strany (od 24. června 2007 do 11. května 2010) a předsedou vlády (od 27. června 2007 do 11. května 2010). Předtím v letech 1997–2007 zastával funkci ministra financí.

Nejen vláda Spojeného království činila nutná krizová opatření, ale i centrální banka Velké Británie musela přistoupit k opatřením, které měly vést k povzbuzení ekonomiky a snížení následků krize. Národní banka v rámci své hospodářské politiky snížila dlouhodobé úrokové sazby, jak popisuje následující tabulka 4.1.

Tabulka 4.1: Vývoj úrokových sazeb (%)

Ukazatel/rok	2007	2008	2009	2010
Úroková sazba	5,51	4,68	0,64	0,5

Zdroj: Úrokové sazby, www.bankofengland.co.uk, 2011, vlastní zpracování.

4.2.1 Opatření na podporu zaměstnanosti

V lednu 2009 byla oznámena mimořádná pomoc pro uchazeče o zaměstnání nezaměstnané déle než 6 měsíců. Těmto uchazečům byla poskytována mimořádná pomoc zaměřená na podporu jejich návratu do zaměstnání. Mimořádné fondy byly poskytnuty také poradenským centrům „Jobcentre Plus“. Cílem bylo umožnit jim, aby mohly poskytovat zmíněným uchazečům intenzivnější a individuálně zaměřenou pomoc. Balíček zahrnoval následující opatření: [23], [43]

- **„Employers ‘ Golden Helios“** (Zlatý Hélios zaměstnavatele) – pobídka až do částky 2 500 liber pro zaměstnavatele k podpoře najímání a výcviku nezaměstnaných,
- **zřizování nových výcvikových míst** – mimořádné finanční prostředky na zřizování výcvikových míst na pomoc nezaměstnaným k získání nových kvalifikací v zájmu maximalizace jejich šancí na získání zaměstnání z dosud volných 500 000 pracovních míst v ekonomice,
- **dobrovolnictví zaměřené na práci** – příležitosti pro dobrovolníky pomáhat nezaměstnaným znovu získat pracovní návyky,
- **pomoc při zakládání podniku** – poradenství o tvorbě obchodního plánu + financování prvních měsíců podnikání.

Shora uvedená mimořádná pomoc byla doplňkem k již investované částce 1,3 miliardy liber a jejím cílem bylo, aby každý, kdo ztratil zaměstnání, mohl získat pomoc a podporu při jeho hledání.

Na podporu osob, které ztratily zaměstnání, a tvorby nových pracovních míst byla dále přijata následující opatření: [23]

- poskytování podpor firmám v zájmu umožnění přijímání více učňů, než potřebují ke krytí aktuální potřeby pracovních sil,
- vytváření „zelených“ průmyslových odvětví,
- investování velkého objemu prostředků do dopravního systému,
- poskytování nouzových půjček výrobcům automobilů, kteří jsou před zhroucením, (na principu případ-od-případu),
- v zájmu obnovení pohybu ekonomiky realizovala vláda velkou finanční injekci v částce 10 miliard liber do veřejných investic. Prioritními oblastmi jsou: školy, nemocnice, silnice a železnice a životní prostředí.

4.2.2 Akční plán britské vlády „Real Help for Communities“

V dubnu 2009 britská vláda zveřejnila akční plán „Real Help for Communities“, jehož účelem bylo poskytnutí pomoci třetímu sektoru v období ekonomické recese. Plán zahrnoval pomoc ve výši 42,5 milionů liber a obsahoval následující opatření: [23], [43]

- investice až do 10 milionů liber do soustavy dobrovolnického poradenství pro nezaměstnané. Vytvoří se tak 40 000 příležitostí pro získání nových kvalifikací,
- komunitní fond adresné podpory ve výši 15,5 milionu liber k poskytování financí malým a středním poskytovatelům služeb v komunitách nejvíce ohrožených recesí,
- modernizační fond 16,5 milionu liber na úhradu nákladů životaschopných podniků třetího sektoru specialistům za poskytnuté služby spojené s restrukturalizací těchto podniků,
- investice 0,5 milionů liber do Školy pro sociální podnikatele s cílem zdvojnásobit počet lidí, kteří jsou zde připravováni,
- národní kampaň ke zvýšení informovanosti o závazku vlády uhradit všechny faktury během 10 dnů, což zlepší finanční toky malých organizací.

Jako přímá pomoc občanům byla poskytnuta doplňková pomoc důchodcům (jednorázová částka 60 liber) a rodinám s dětmi (přídavek na děti zvýšen až na 20 liber) a také všem občanům, zejména těm nejchudším, prostřednictvím snížení daně z přidané hodnoty. [42]

4.2.3 Dopad protikrizových opatření na britskou ekonomiku

Opatření byla hlavně stimulačního charakteru, což mělo vést k ekonomickému růstu země. Stimulace malých a středních firem měla bezesporu kladný účinek na vývoj nezaměstnanosti a na růst reálného HDP. Stejně tak daňové reformy vedly ke stimulaci ekonomiky Velké Británie. Celkové zvýšení státních výdajů mělo příznivý vliv na britskou ekonomiku, pokud by byly tyto výdaje nižší, je možné, že by došlo k podstatně většímu prohloubení krize. Každé opatření má ale většinou dvě strany. Druhou stranou navýšení vládních výdajů vedoucí k stimulaci ekonomiky zapříčinily nárůst čistého dluhu jako % HDP. Stejně tak došlo i k obrovskému deficitu státního rozpočtu, jak v celkové sumě mld. GBP, tak i jako % HDP. [19]

Vzhledem k tomu, že již teď se Velká Británie vrací k svým původním hodnotám makroekonomických agregátů magického čtyřúhelníku (s výjimkou míry nezaměstnanosti), je možné konstatovat, že hospodářská politika a opatření britské vlády Gordona Browna v období krize byla relativně účinná. V roce 2010 se vybrané makroekonomické ukazatele dostaly na úroveň před vypuknutím krize. Vláda Gordona Browna krizi zvládla, bohužel nezvládla získat zpět oblíbenost, což znamenalo ztrátu voličů.

4.3 Ekonomický vývoj a hospodářská politika současné britské vlády

Britská vláda v období od roku 2010 do roku 2015 je tvořena zástupci Konzervativní strany a liberálních demokratů v čele s již zmíněným premiérem Davidem Cameronem. Tito zástupci byli zvoleni díky svým volebním programům, ve kterých se zavázali k různým reformám a slibům.

Konzervativci se zavázali srazit co nejdříve schodek veřejných financí, omezit státní výdaje, snížit firemní daně z 28 % na 25 % pro velké korporace, z 21 % na 20 % pro menší podnikatele. Liberální demokraté slíbili srazit schodek, ale s nápravou chtějí vyčkat, až se

zotaví britská i světová ekonomika, prosazují větší regulaci bank ve snaze omezit jejich riskování, podpora vytváření nových pracovních míst.

Také v britské ekonomice můžeme vidět její silné a slabé stránky. Za slabé můžeme považovat vnitřní a vnější nerovnováhu ekonomiky. Vnitřní nerovnováha vede k vysoké zadluženosti dané země, vnější způsobuje nerovnováhu na BÚ PB. Slabou stránkou je také penzijní systém. Mezi silné stránky britské ekonomiky patří vysoká životní úroveň, rozvinutá infrastruktura, silný sektor služeb (finanční a obchodní služby) a rozvinutá průmyslová výroba (automobilový, potravinářský, farmaceutický, letecký průmysl, těžba ropy a plynu, biotechnologie).

Současný vládní program britské vlády je založen na dvou hlavních prioritách. První z nich je snížení strukturálního deficitu a druhá se zaměřuje na spravedlivější daňový systém.

- **Snížení strukturálního deficitu** – úsporná opatření ve státní správě (zmrazení mezd po dobu 2 let, zrušení 330 tis. pracovních míst ve veřejném sektoru), reforma školství, zdravotnictví a sociálního systému.
- **Spravedlivější daňový systém** - snížení daně ze zisku firem na 26 % v r. 2011 a dále ročně o 1 % až na 23 %, vyšší zdanění bank, zvýšení daní ropných společností, zmrazení spotřební daně na alkohol a leteckou dopravu, zvýšení daně na tabákové výrobky, mírné snížení daní o 630 GBP na 8012 GBP se zvýší nezdánitelný základ daně z příjmu, zvýšení hranice pro placení dědické daně na 1 mil. GBP, zrušení daně z nemovitosti (stamp duty) při nákupu první nemovitosti v hodnotě do 250 tis. GBP

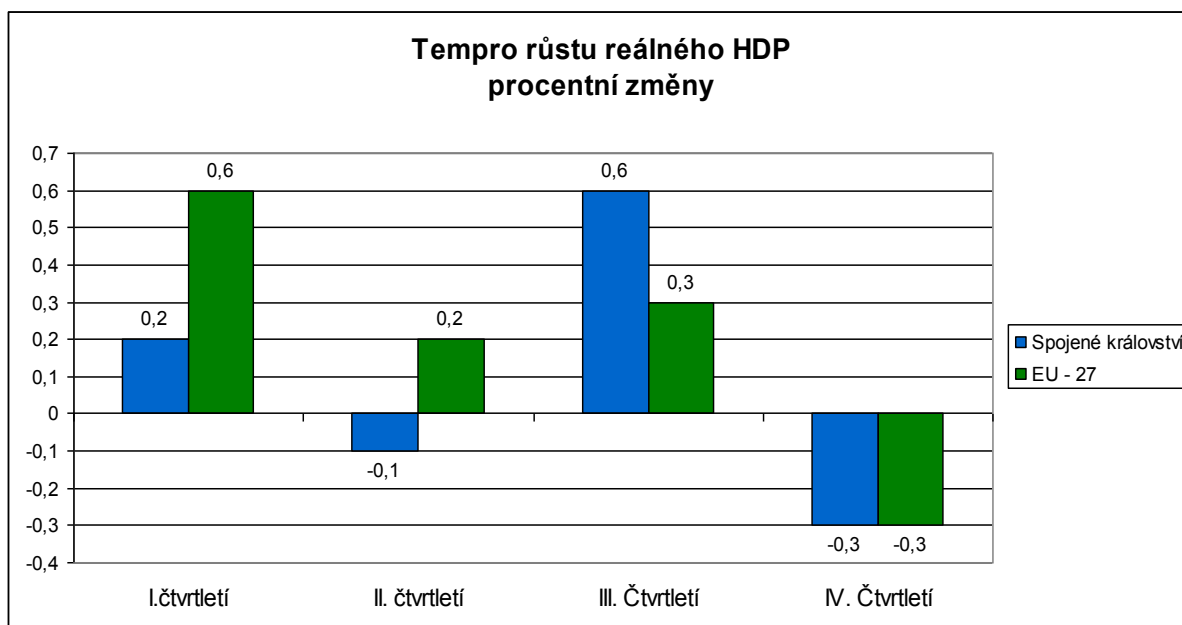
Kromě těchto dvou prioritních cílů současného vládního programu zde řadíme také specifický postoj k otázkám projednávaným na půdě EU, přísnější imigrační zákony, reforma volebního systému.

V souvislosti s ohlášením nového státního rozpočtu dne 21. 3. 2012 sdělil ministr financí G. Osborne, že v daňové oblasti bude odstraněna řada výjimek a především pak, že nově bude snížena hlavní sazba daně z příjmu právnických osob z 26 % na 24 %. Zároveň s tímto opatřením byly implementovány ještě další dílčí změny v parametrech jednotlivých daní.

4.4 Vývoj makroekonomických ukazatelů za rok 2011

Hrubý domácí produkt Velké Británie se z hlediska objemu měl snížit o 0,3 % ve čtvrtém čtvrtletí roku 2011. Podle odhadu mělo snížení HDP činit 0,2 %. V roce 2011 vzrostlo HDP z hlediska objemu o 0,7 %. Výstup výrobních odvětví klesl o 1,3 %, v němž výroba klesla o 0,7 procenta. Výstupy z odvětví služeb klesly o 0,1 %, zatímco produkce stavebnictví klesly o 0,2 %. Výdaje domácností na konečnou spotřebu se zvýšily o 0,4 % v objemu prodeje v posledním čtvrtletí. V cenových podmínkách koncem roku 2011 náhrady zaměstnanců vzrostly ve čtvrtém čtvrtletí o 0,9 %. [31], [35], [40]

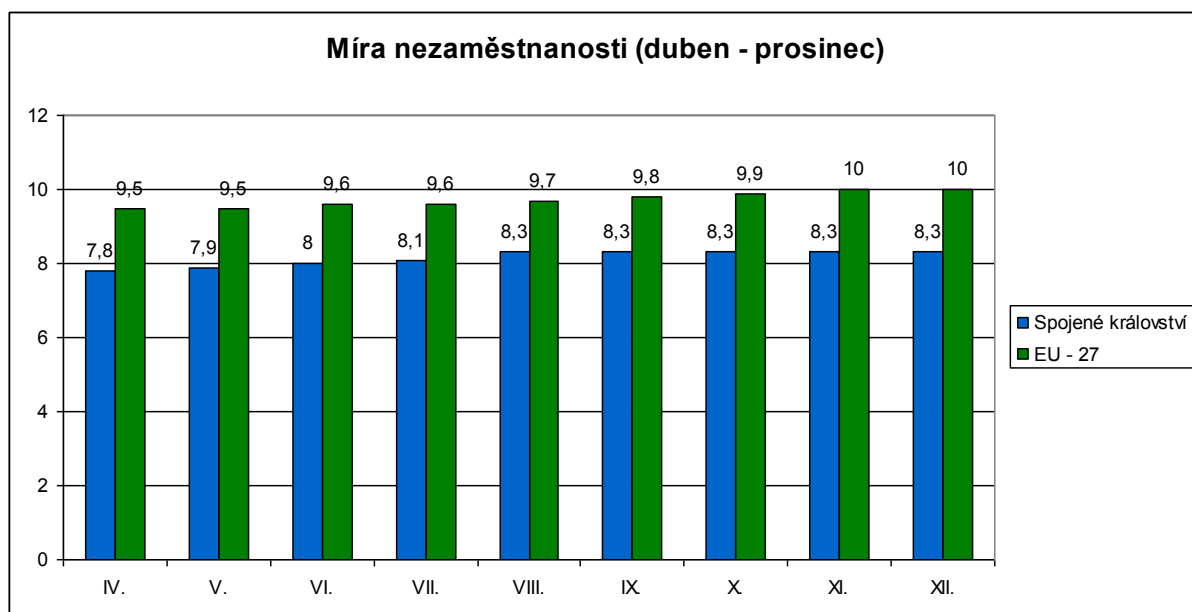
Graf 4.1: Tempo růstu HDP v roce 2011



Zdroj: Eurostat, 2012, vlastní zpracování

Míra nezaměstnanosti ve Velké Británii byla 8,4 % ekonomicky aktivního obyvatelstva, a to až o 0,1 % na čtvrtletí. Bylo 2,67 milionů nezaměstnaných, a to až 48 000 na čtvrtletí. Míra nezaměstnanosti nebyla vyšší, od roku 1995. Míra nečinnosti osob zejména ve věku od 16 do 64 let byla 23,1 %, poklesla o 0,2 % na čtvrtletí. Bylo přes devět milionů ekonomicky neaktivních lidí ve věku od 16 do 64 let, až 78 000 na čtvrtletí. Celkový plat (včetně bonusů) vzrostl o 2,0 % meziročně beze změny na tři měsíce do listopadu 2011. Pravidelný plat (bez bonusů) vzrostl o 2,0 % meziročně, a to až 0,1 na tři měsíce do listopadu 2011. [29], [41]

Graf 4.2: Míra nezaměstnanosti v roce 2011

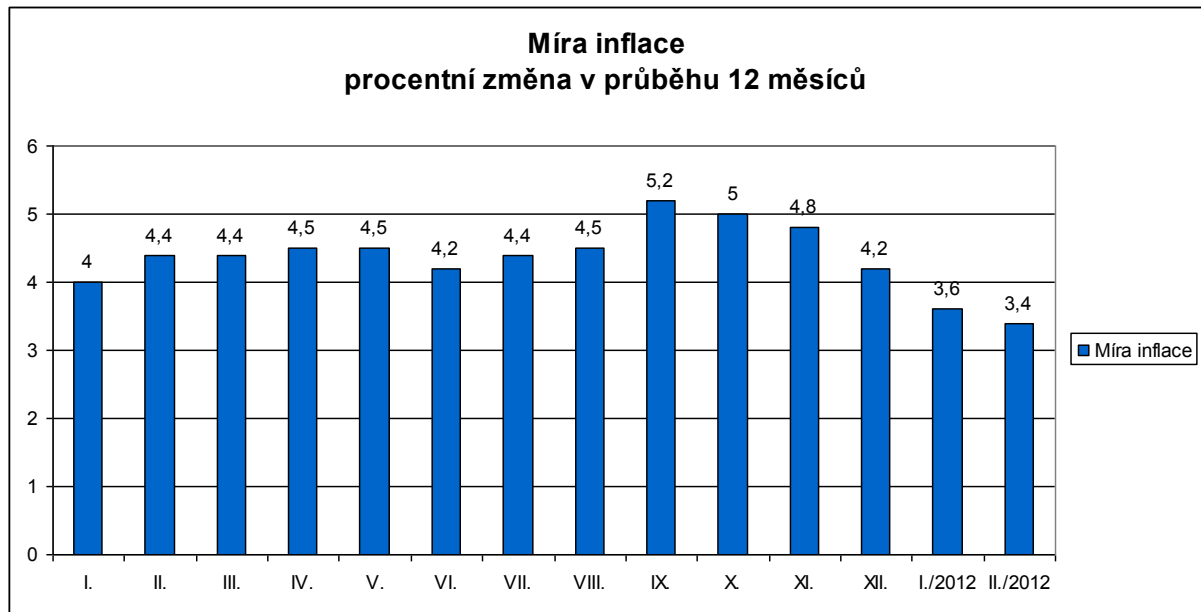


Zdroj: Eurostat, 2012, vlastní zpracování

Míra inflace v roce 2011 se držela v rozmezí od 4 do 5 procent. V lednu byla nejnižší hodnota z celého roku (4 %). Až do srpna téhož roku se inflace držela v poměrně stejné výši. V září se míra inflace přehoupala přes pět procentní hranici (5,2 %). Tato hodnota byla nejvyšší z celého roku 2011, jelikož se po tomto měsíci začala opět snižovat. Meziroční inflace se držela na 3,4 % v únoru 2012 oproti lednu, kdy byla inflace 3,6 %. Roční míra z února je nejnižší od listopadu 2010. CPI¹⁵ stál na 121,8 v únoru 2012 na základě roku 2005 = 100. Největší pokles na změny v CPI roční inflace mezi lednem a únorem pocházel z domácí výroby elektřiny a plynu, rekreace a kultury a dopravy. Největší tlak na zvyšování CPI roční inflace mezi lednem a únorem přišel z prodeje alkoholu a zeleniny. [30], [42]

¹⁵ Index spotřebitelských cen (anglicky: Consumer price index odtud CPI) vyjadřuje cenovou hladinu jako průměrnou úroveň cen souboru (spotřebního koše) výrobků a služeb, spotřebovávaných průměrnou domácností. Srovnává tedy náklady na nákup určitého neměnného souboru statků. Soubor statků je tvořen několika sty položek, které vystupují jako reprezentanti. Každý reprezentant má v uvedeném koši svou váhu. Váha je určena podílem výdajů na daný statek na celkových výdajích domácnosti. Tyto váhy jsou po určitou dobu fixní (cca 5 let), protože jejich statistické zjišťování je velice náročné.

Graf 4.3: Míra inflace v roce 2011



Zdroj: Office for National Statistics, 2012, vlastní zpracování

4.5 Shrnutí

Spojené království je konstituční monarchií s dvoukomorovým parlamentem, který zastupuje zákonodárnou moc. Země je unitárním státem bez ústavy v psané formě. Výkonná moc patří vládě v čele s premiérem. Práce vlády se dělí podle ministerstev. Činnost parlamentu a ostatních institucí je ovlivněna Evropskou unií. U země jako je Spojené království je nezbytné zmínit královnu Alžbětu II., která je nedílnou formální součástí politické scény.

Centrální bankou Velké Británie je Bank of England, která vytváří monetární politiku státu. BoE spravuje devizové rezervy a zlato. Důležitou činností banky je poskytování technické a poradenské pomoci ostatním bankám.

Kvůli světové finanční krizi byly zavedeny opatření na povzbuzení ekonomiky. Nejen vláda Spojeného království činila nutná opatření, ale i centrální banka musela přistoupit k opatřením, které měly vést k lepšímu stavu ekonomiky.

5 Závěr

Slovo krize se dnes skloňuje ve všech sedmi pádech. Je to téma, které se promítá do života jednotlivců, firem i celých společností. Finanční krize jsou nedílnou součástí našich ekonomik. Ty nejvýznamnější se pak stávají událostmi historického významu. Současná finanční a ekonomická krize je vnímána jako největší krize od Velké hospodářské krize ve 30. letech minulého století. Lze předpokládat, že současná krize ji svým významem a důsledky dostihne. Její důsledky pocítil a stále pocítuje celý svět. Nejhorší dopady, které sebou krize přinesla, jsou výrazný pokles ekonomické výkonnosti jednotlivých států a s tím spojený nárůst nezaměstnanosti, ale také ztráta konkurenceschopnosti a postavení na světových trzích. Velkým problémem se stal i růst deficitů státních rozpočtů a zadlužování vlád po celém světě. Státy tak byly nuceny přijmout nejrozumnější protikrizová opatření. Jelikož má každá krize své příčiny, bylo nutné je nejprve rozebrat, abychom si ujasnili, jak a proč vznikla. Příčiny současné krize můžeme hledat v USA na hypotečním trhu, jehož problémy se postupně přelily na americký finanční trh. Odtud krize díky globální propojenosti postoupila postupně do celého světa. Za charakteristický rys současné krize můžeme považovat celý komplex faktorů, které ji způsobily, a navíc ji jejich vnitřní propojenost zesílila a rozšířila.

Vzhledem k silné provázanosti zahraničního obchodu se Spojenými státy americkými zasáhla Velkou Británii krize nejsilněji ze zemí Evropské unie. Propad ekonomiky vykazovalo Spojené království již na podzim 2008 a to i přes svůj silný postoj na finančních trzích. Stát musel reagovat na tuto krizi rychle a rázně, protože již v roce 2009 centrální banka Velké Británie snížila úrokové sazby na 0,5 %, stát začal provádět expanzivní hospodářskou politiku formou záchranných balíčků. I přes tato opatření se v roce 2009 dostala ekonomika Velké Británie na své dno. Průměrná míra nezaměstnanosti se dostala až k 8 %, tato hodnota byla zaznamenána v 1. čtvrtletí následujícího roku (2010), od dalšího čtvrtletí již začala mírně klesat. Inlace se v období krize pohybovala na stejné úrovni, jakou nabývala před hospodářskou krizí. Mírný nárůst v roce 2010 byl způsoben zvýšením objemu peněžních prostředků v ekonomice. Toto zvýšení objemu bylo vyvoláno protikrizovým opatřením centrální banky. Tento fakt mohl být způsoben oslabením všech vyspělých ekonomik, nejenom té britské.

Hospodářská politika a opatření proti krizi byla účinná, v roce 2010 se vybrané makroekonomické ukazatele dostaly na úroveň před vypuknutím krize. Vláda Gordona

Browna krizi zvládla, bohužel nezvládla získat zpět oblíbenost. V důsledku toho prohrála Labouristická strana volby do parlamentu v roce 2010. Ve vedení státu nahradila labouristy koaliční vláda Konzervativní strany a Liberálních demokratů.

Seznam použité literatury

Literatura:

- [1] DVOŘÁK, Petr. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
- [2] FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Hospodářská politika vybraných zemí* (1. díl). 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006. 108 s. ISBN 80-248-1188-X.
- [3] FOSTER, John Bellamy a MAGDOFF, Fred. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. 1. vyd. Všeň: Grimmus, 2009. 160 s. ISBN 978-80-902831-1-4.
- [4] GALBRAITH, J.K. *The Predator State*. 1th ed. UK: Simon&Schuster, 2008, 221s. ISBN 978-1-4165-6683-0.
- [5] HUERTA, J. *Peníze, banky a hospodářské krize*, 1. vyd. Praha: ASPI, 2009. 865s. ISBN 978-80-7357-411-6.
- [6] JUREČKA, Václav a JANOŠÍKOVÁ, Ivana a kol. *Makroekonomie: základní kurz*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2004. 299 s. ISBN 80-248-0530-8.
- [7] KLIKOVÁ, Christiana a KOTLÁN, Igor a kol. *Hospodářská politika: teorie a praxe*. 2. vyd. Ostrava: SOKRATES, 2006. 341 s. ISBN 80-86572-37-4.
- [8] KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. 296 s. ISBN 978-80-247-3583-2.
- [9] KOTLÁN, Igor a kol. *Aplikovaná hospodářská politika*. Ostrava: SOKRATES, 2001. 97 s. ISBN 978-80-86572-01-7.
- [10] KRUGMAN, Paul R. *The return of Depression Economics and the Crisis of 2008*. 1. vyd. W.W. Norton & Company, 2009. 168 s. ISBN 978-80-7021-984-3.

- [11] KUBÍČEK, Jan a kol. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2006. 304 s. ISBN 80-86898-99-7.
- [12] MISHKIN, Frederic; EAKINS. Stanley, *Financial Markets and Institutions*. 5th ed. Boston: Pearson Addison-Wesley, 2006. 672s. ISBN 0-321-28029-6.
- [13] SLANÝ, Antonín a kol. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika: Beckovy ekonomické učebnice*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 376 s. ISBN 80-7179-738-3.
- [14] TOMEŠ, Zdeněk a kol. *Hospodářská politika 1900- 2007*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 262 s. ISBN 978-80-7400-002-7.
- [15] ŽÁK, Milan. *Hospodářská politika*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. 210 s. ISBN 80-86730-04-2.

Ostatní:

- [16] INSIDE JOB [film]. Directed by Charles Ferguson. USA: Sony Pictures Classics, 2010.

Internetové zdroje:

- [17] BANK OF ENGLAND. History. *Bankofengland.co.uk* [online]. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.bankofengland.co.uk/about/Pages/history/default.aspx>
- [18] BUSINESSINFO. Velká Británie: Ekonomická charakteristika země. *Businessinfo.cz* [online]. © 1997-2011. [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/velka-britanie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000687/>
- [19] BUSINESSINFO. Velká Británie finanční a daňový sektor. *Businessinfo.cz* [online]. © 1997-2011. [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/velka-britanie-financi-a-danovy-sektor/5/1000687/>

- [20] BRITISH EMBASSY PRAGUE. Royal family. *Ukinczechrepublic.fco.gov.uk* [online]. 2011 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://ukinczechrepublic.fco.gov.uk/cs/visiting-uk/people-and-politics/political-legal-system/royal-family/>
- [21] BRITISH EMBASSY PRAGUE. Politoval legal systém. *Ukinczechrepublic.fco.gov.uk* [online]. 2011 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://ukinczechrepublic.fco.gov.uk/cs/visiting-uk/people-and-politics/political-legal-system/overview-govt/>
- [22] BRITISH EMBASSY WASHINGTON. Economic policy. *Ukinusa.fco.gov.uk* [online]. 2011 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://ukinusa.fco.gov.uk/en/business/economic-policy/>
- [23] CABINET OFFICE. Real help for communities. *Cabinetoffice.gov* [online]. 2009 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.cabinetoffice.gov.uk/third_sector/real_help_for_communities.aspx
- [24] CIA WORLD FACTBOOK. United Kingdom. *Cia.gov* [online]. 2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html>
- [25] ČERMÁK, Petr. Nemovitostní bublina může, ale nemusí být mýtus. *Peníze.cz* [online]. 17. 7. 2009 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/vkladni-knizky/55971-nemovitostni-bublina-muze-ale-nemusi-byt-mytus>
- [26] ČESKA TELEVIZE. Ekonomická krize nejdříve špatné hypotéky potom krach. *Ceskatelevize.cz* [online]. 7. 9. 2009 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/65850-ekonomicka-krize-nejdrive-spatne-hypoteky-pote-krach-bank/>

- [27] DOSTÁLOVÁ, Barbora. *Hospodářská politika ve Velké Británii od konce 90. let 20. století*. Ostrava, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická, Katedra evropské integrace. Dostupné z: <http://dspace.vsb.cz/handle/10084/89389>
- [28] ECONOMYWATCH. UK Economy: The British Economy, Great Britain, The British Isles, Whatever You Want to Call It. [online]. 2011 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/united-kingdom/
- [29] EUROSTAT. Unemployment rate by gender (%). Europa.eu [online]. 2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiem110&plugin=1>
- [30] EUROSTAT. Hicp – inflation rate. Europa.eu [online]. 2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>
- [31] EUROSTAT. National accounts. Europa.eu [online]. 2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database
- [32] EUROSKEP. Velká Británie. *Euroskop.cz* [online]. © 2005-2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/397/sekce/velka-britanie-a-eu/>
- [33] FINANČNÍ NOVINY. Britská ekonomika v 1. čtvrtletí klesla a vrátila se do recese. *Financninoviny.cz* [online]. 25. 4. 2012 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/britska-ekonomika-v-1-ctvrtleti-klesla-vratila-se-do-recese/786617>
- [34] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Velká Británie. *Mzv.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/velka_britanie/index.html

- [35] OECD. Gross domestic produkt. *Oecd.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=26646#>
- [36] OFFICE FOR NATIONAL STATISTICS. European statistics. *Ons.gov.uk* [online]. 2012 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://www.ons.gov.uk/ons/about-ons/what-we-do/relationships-abroad/european-statistics/index.html>
- [37] OFFICE FOR NATIONAL STATISTICS. Quarterly National Accounts. *Ons.gov.uk* [online]. 2012 [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://www.ons.gov.uk/ons/publications/all-releases.html?definition=tcm:77-23645>
- [38] JOSEPH STIGLITZ: The fruit of hypocrisy, Institut evropské integrace, NEWTON College, a.s.. Zvládání finančních krizí: evropský a americký model. Eu-vyzkum. [online]. [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: http://www.eu-vyzkum.eu/zakladni_info.htm
- [39] POLOLÁNÍK, Lukáš. Finanční krize - jak to začalo. *Finance.cz* [online]. 14. 10. 2008 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/195113-financi-krize-jak-to-zacalo/>
- [40] TRADING ECONOMICS. Gdp growth. *Tradingeconomics.com* [online]. 2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/united-kingdom/gdp-growth>
- [41] TRADING ECONOMICS. Unemployment rate. *Tradingeconomics.com* [online]. 2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/united-kingdom/unemployment-rate>
- [42] TRADING ECONOMICS. Inflation rate. *Tradingeconomics.com* [online]. 2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/united-kingdom/inflation-cpi>
- [43] VÝZKUMÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Protikrizová opatření ve vybraných zemí EU. *Vupsv.cz* [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: www.vupsv.cz/sites/File/knihovna/protikrizova_opatreni.pdf

- [44] WORLD COUNTRY. Spojené království Velké Británie a Severního Irska. *Worldcountry.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://velkabritanie.worldcountry.cz/>
- [45] WIKIPEDIE. Světová finanční krize 2008. *Wikepedie.org* [online]. 2011 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C4%9Btov%C3%A1_finan%C4%8Dn%C3%AD_krize_2008

Seznam zkratek

aj. = a jiné

apod. = a podobně

BÚ = běžný účet

BoE = Bank of England

CDO = zajištěné dluhové obligace

CDS = úvěrové selhání

CPI = index spotřebitelských cen

ECB = Evropská centrální banka

EMU = Evropská měnová unie

EU = Evropská unie

EUR = euro

GBP = britská libra

HDP = hrubý domácí produkt HNP = hrubý národní příjem

HICP = harmonizovaný index spotřebitelských cen

IMF = Mezinárodní měnový fond

kol. = kolektiv

LNG = zkapalněný zemní plyn

MBS = hypoteční zabezpečení

mld. = miliarda

např. = na příklad

NATO = Severoatlantická aliance

OECD = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

p.b. = procentuální bod

PB = platební bilance

popř. = popřípadě

PPI = index cen výrobců

SNŮ = systém národních účtů

str. = strana

tj. = to je

tzv. = tak zvaný

USA = Spojené státy americké

USD = americký dolar

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 3.1:	Vývoj státního rozpočtu Velké Británie v letech 2006 – 2010	26
Tabulka 3.2:	Platební bilance (běžný, kapitálový, finanční účet), devizové rezervy v mld. Liber	35
Tabulka 4.1:	Vývoj úrokových sazeb (%)	41
Graf 3.1:	Objem hypotečních úvěrů v roce 1980 a 2. čtvrtletí roku 2008.....	21
Graf 3.2:	Struktura HDP	31
Graf 3.3:	Tempo růstu reálného HDP (%)	33
Graf 3.4:	Míra inflace (%)	34
Graf 3.5:	Míra nezaměstnanosti (%).....	35
Graf 4.1:	Tempo růstu HDP v roce 2011	45
Graf 4.2:	Míra nezaměstnanosti v roce 2011	46
Graf 4.3:	Míra inflace v roce 2011	47

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 11. května 2012



Jiří Herber